

हिरासत छल्न अस्पताल भर्ना हुने प्रवृत्ति

नेपाल मेडिकल काउन्सिलको ‘कोड अफ इथिक्स’ मा कुनै पनि व्यक्तिलाई फाइदा पुग्ने गरी चिकित्सकीय हैसियत प्रयोग गरेर गलत प्रमाणपत्र जारी गर्न नहुने उल्लेख

■ **स्वरूप आचार्य** (काठमाडौँ)

विभिन्न अपराधमा पक्राउ परेका आरोपी तथा अभियुक्तहरू नेपालमा प्रहरी हिरासत छल्न अस्पताल भर्ना भएका केँयौँ घटनाहरू विगतमा पनि हुँदै आएका छन्। पछिल्लो पटक अभिनेता अनमोल केसी पनि फौजदारी मुद्दाअन्तर्गत आपराधिक विश्वासघातमा गत शुक्रबार पक्राउ पर्नुअघिसम्म तन्दुरुस्त नै देखिन्थे। तर पक्राउ परेलगत्तै उनी प्रहरी हिरासतमा नबसेर स्वास्थ्यको कारण देखाउँदै एकाएक महाराजगन्जस्थित चिरायु अस्पतालको सुविधासम्पन्न क्याबिनमा बसेपछि यसको आलोचना भइरहेको छ।

उपत्यका प्रहरी अपराध महाशाखाेले अभिनेता केसीलाई शुक्रबार साँझ भक्तपुरको साँगा क्षेत्रबाट नियन्त्रणमा लिएको थियो। प्रहरीले पक्राउ गर्दाको अवस्थामा स्वस्थ रहेका केसी कम्तीमा पनि शुक्रबार र शनिबार गरी दुई रात हिरासतमा बस्नुपर्ने निश्चित भएसँगै ‘अस्वस्थ’ भए। आइतबारअघि हिरासतबाट मुक्त हुने कुनै उपाय नभएपछि केसी प्रहरी वृत्त सिंहदरबारको हिरासतमा नबसेर अस्पतालको क्याबिनमा पुगेका थिए। काठमाडौँ प्रहरी परिसरका एसपी कुमोद ढुंगेसका अनुसार उनलाई आइतबार जिल्ला सरकारी वकिलको कार्यालय, काठमाडौँमार्फत जिल्ला अदालतमा पेश गरिएको थियो। उनी हातमा क्यानुला लगाएर अदालतमा उपस्थित भएका थिए। यो घटनापछि प्रहरी प्रशासनका साथै उपचारमा संलग्न चिकित्सकको नियतमा पनि प्रश्न उठेको छ। जिल्ला अदालत काठमाडौँका न्यायाधीश कृष्णप्रसाद सुवेदीको इजलासले उनलाई पक्राउको दिनदेखि तीन दिन हिरासतमा राख्न अनुमति दिएपनि आइतबार साँझ छुटेका छन्।

प्रहरीको हिरासतमा रहेका जोकोहीको पनि स्वास्थ्यमा समस्या आए उपचारका लागि सरकारी अस्पताल लैजानुपर्ने नियम छ। कहिलेकाहीँ अवस्था हेरेर हिरासत नजिकैको निजी अस्पताल लगिए त्यसलाई व्यावहारिक रूपमा अन्यथा मानिँदैन। केसीका हकमा भने छातीमा एक्कासि असहज महसुस भएको भन्दै सिंहदरबारबाट महाराजगन्जस्थित चिरायु अस्पतालको बेड नं. ५०१ मा भर्ना गरिएको थियो। उनलाई चिरायुका वरिष्ठ जेनेरल फिजियन डा. अजय प्रधानको निगरानीमा भर्ना गरिएको छ। केसीलाई के कति कारणले अस्पताल भर्ना गरिएको हो भन्नेबारे डा. प्रधानसँग प्रतिक्रिया लिन गरिएको सम्पर्क प्रयास सफल हुन सकेन। अस्पतालका अर्का वरिष्ठ चिकित्सक भने आफूले अनमोललाई भर्ना गरिएको बारे शनिबार दिउँसो मात्रै थाहा पाएकाले त्यसबारे विस्तृतमा बताउन नसके बताए।

कुनै पनि व्यक्ति कस्तो समस्या लिएर अस्पताल आएको छ भन्ने अवस्था हेरी भर्ना गर्ने भन्ने एउटा दायरा हुन्छ। हरेक अस्पताल वा निश्चित रोगका विशेषज्ञले कस्तो अवस्थामा कसरी उपचार प्रक्रिया अगाडि बढाउने भन्ने मापदण्ड बनाएका हुन्छन्। यस्तै, नेपाल मेडिकल काउन्सिलको ‘कोड अफ इथिक्स’ मा पनि चिकित्सकलाई कुनै पनि व्यक्तिलाई फाइदा पुग्ने गरी आफ्नो चिकित्सकीय हैसियत प्रयोग गरेर गलत प्रमाणपत्र जारी गर्न नहुने उल्लेख छ। यस्तो गलत कार्यमा संलग्न चिकित्सकलाई काउन्सिलले कारवाहीसमेत गर्न सक्छ।

यद्यपि अभिनेता केसीको हकमा मात्रै नभई विगतमा पनि धेरै जना पक्राउ आरोपी पहुँचका आधारमा हिरासत छल्न अस्पताल भर्ना हुने गरेका छन्। पछिल्लो पटक बालुवाटारको ललिता निवास जग्गा प्रकरणमा पक्राउ परेका आरोपीमध्येका एक भाटभटेनी सुपरस्टोरका मालिक मीनबहादुर गुरुङ पनि हिरासत छल्नकै लागि करिब ६० दिन त्रिवि शिक्षण अस्पतालको क्याबिनमा भर्ना भएका थिए। उनले त्यहाँ

गत शुक्रबार फौजदारी मुद्दामा पक्राउ परेका अभिनेता अनमोल केसी ‘अस्वस्थ’ भएपछि अस्पताल भर्ना भएका थिए।

मोतियाबिन्दुको शल्यक्रिया गराएका थिए। त्यसपछि उनलाई मधुमेह र उच्च रक्तचापका कारण असहज भएको भन्दै शिक्षण अस्पतालका चिकित्सक टोलीले स्वास्थ्य निगरानीमा अस्पताल भर्ना गरिएको थियो। अदालतबाट विगोसहितको धरोटी पाएपछि भने उनी अस्पतालबाट पनि डिस्चार्ज भएका थिए। यस्तै, बुढानीलकण्ठमा २०७६ मंसिर २७ मा मादक पदार्थ सेवन गरी सवारी चलाई गोरखाकी लीला देवकोटालाई ठक्कर दिएर मारेका पृथ्वी मल्ल पनि हिरासत अवधि छल्न पटक-पटक चिरायु अस्पताल भर्ना भएका थिए। उनलाई अस्पतालले कहिले उच्च रक्तचापको समस्या त कहिले कडा खालको डिप्रेसन भनेर राखेको थियो। पछि कारागार विभागको पहलमा नेपाल मेडिकल काउन्सिलसहितको टोलीले हस्तक्षेप गरेपछि भने उनलाई डिस्चार्ज गरिएको थियो। प्रहरी प्रवक्ता डीआईजी कुबेर कडायतका अनुसार प्रहरीले पक्राउ गरेका कुनै पनि व्यक्तिको स्वास्थ्यमा समस्या देखिए उपचारका लागि पहिलो प्राथमिकता सरकारी अस्पताललाई नै दिइन्छ। तर, कसैले पक्राउ पर्नुअघि नै कुनै विशेषज्ञ चिकित्सकसँग उपचार गराइरहेको छ भने उसको रायअनुसार पनि उपचार प्रक्रिया अगाडि बढ्न सक्छ।

‘हिरासतमा रहेका व्यक्ति विरामी भए सुरुमा हामीले सरकारी अस्पताल नै लाने हो। सरकारी अस्पतालले त्यहाँ उपचार हुन नसके भनेर अर्को जुन अस्पतालमा रिफर गर्छ, त्यसमा लाने हो,’ कडायतले भने, ‘तर, पहिलादेखि नै कुनै चिकित्सकलाई देखाएर औषधि खाइरहेको छ भने आरोपीकै खर्चमा ती चिकित्सक कहाँ पनि उपचारका लागि लैजाने गरिन्छ।’ उनका अनुसार अभिनेता केसीलाई चिकित्सककै रायअनुसार अस्पताल भर्ना गरिएको हो। ‘उपचार गर्ने चिकित्सकले नै प्रेस्क्राइब गरेपछि हामीले अन्यथा भन्न मिल्ने,’ उनले भने। नेपाल मेडिकल काउन्सिल स्रोतका अनुसार कुनै पनि चिकित्सकले स्वस्थ व्यक्तिलाई विरामी भएको प्रमाणित गर्नु गलत हो। कुनै चिकित्सकले त्यस्तो गरेको छ भनेर काउन्सिलमा उजुरी परेमा कारवाही गर्ने अधिकार काउन्सिलसँग छ।

‘हामीले पृथ्वी मल्लको केसमा चिकित्सकलाई सजग गराएका पनि थियौँ,’ उनले भने, ‘अन्यको हकमा भने विभिन्न खाले रोग भएकाले भर्ना नै गर्न मिल्ने अवस्था थिएन भन्न पनि कठिन हुन्छ। अनमोलको केसमा यस खाले प्रश्न उठ्नु

विरामीको ‘स्वाड’ पार्नेहरू

काठमाडौँ- पूर्वसभामुख कृष्णबहादुर महारा पनि पक्राउ परेको केही दिनपछि स्वास्थ्यमा समस्या आएको दावी गर्दै नर्मिक अस्पताल भर्ना भएका थिए। उनी हिरासत छल्न २४ दिन अस्पतालको क्याबिनमा बसेका थिए। पछि अदालतले पुर्पक्षका लागि डिल्लीबजार कारागार चलाउन गरेपछि त्यहाँको प्रशासनले उनलाई अस्पताल बस्ने अनुमति दिएन।

बलात्कारको आरोप लागेका कृष्णदास गिरी ‘सिद्धबाबा’ प्रहरीको हिरासत छल्न लामो समयसम्म अस्पताल बसेका थिए। उनको यो व्यवहारले बलात्कार जस्तो जघन्य अपराधको अनुसन्धान पूरा गर्न प्रहरीलाई कठिन भएको थियो। उनलाई उच्च अदालत विराटनगरले तीन जना सरकारी डाक्टरले सिफारिस गरेपछि, मात्रै अस्पताल बस्न पाउने आदेश गरेपछि उनी विराट नरसिंह होमको भीआईपी क्याबिनबाट बाहिरिन बाध्य भएका थिए। कृष्णदासको मुद्दामा सुनुवाइ गर्दै उच्च अदालत विराटनगरले कारागारलाई थुनुवाले ७२ घण्टाभन्दा बढी समय अस्पताल भर्ना हुनुपर्ने अवस्था आए तीन जना सरकारी चिकित्सकको समितिले सिफारिस गर्नुपर्ने आदेश दिएको थियो। २०७६ कार्तिकमा दुई करोड ६७ लाख नगदसहित जुवाखालबाट पक्राउ परेकामध्ये केही जुवाडे हिरासत छल्न अस्पताल भर्ना भएका थिए। पक्राउ परेका २५ मध्ये आठ जना अस्पताल भर्ना भएका थिए। यस्तै २०७६ मंसिरमा विदेश पठाइदिने भन्दै विभिन्न व्यक्तिलाई करिब ७० करोड ठगी गरेका आरोपी दिनेश कोइराला पनि पक्राउ परेपछि हिरासतमा नबसेर अदालतबाट धरोटीमा रिहा नहुँदासम्म अस्पताल बस्नेमध्येमा पर्छन्।

जायज हो। तर, उनी साँच्चै विरामी थिए कि थिएनन् त्यो त हामीले पनि अनुसन्धान गर्नुपर्छ। काउन्सिल स्रोतका अनुसार यस्तो घटनामा हरेक व्यक्तिको अवस्था हेरेर मूल्यांकन गर्नुपर्ने हुन्छ। ‘पहिलादेखि नै रोगी छ, हिरासतमा बस्दा तनाव भएर अरू स्वास्थ्य समस्या नहोला भन्न पनि सकिन्न। त्यस्तो अवस्थामा एक हिसाबले चिकित्सकले निर्णय गर्लान् र त्यसलाई प्रमाणित पनि गर्न सकलान्,’ उनले भने, ‘तर केही पनि नभएको व्यक्तिको पनि त तुरुन्तै स्वास्थ्यमा केही गडबडी भएको हुन सक्छ। त्यसैले व्यक्तिअनुसार नै हेर्नुपर्ने हुन्छ।’

उनका अनुसार कसैलाई यदि चिकित्सक र आरोपी मिलेर विरामी भएको नाटक गरेको जस्तो लाग्छ भने उसले उजुरी भने गर्न सक्छ। ‘यदि केही गडबड छ जस्तो लागे स्वास्थ्य मन्त्रालयमा वा काउन्सिलमै पनि उजुरी गर्न सकिन्छ।’ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानमा कार्यरत चिकित्सक डा. यज्ञराज पोखरेलका अनुसार यदि कुनै पनि डाक्टरले पक्राउ परेका विरामीलाई सुविधा दिन अस्पताल भर्ना गर्छ भने उसलाई पनि कानुनी कारवाही हुनु जरुरी छ। ‘गलत ढंगले अस्पताल भर्ना गर्ने चिकित्सक र अस्पताल दुवैलाई कारवाही गर्नुपर्छ,’ उनले भने, ‘यस्तै गलत कार्यले गर्दा पनि चिकित्सकमाथिको जनविश्वासमा कमी आउँछ। त्यस्तो हुन दिनु हुँदैन।’

सुन तस्करी अनुसन्धान गर्न आयोग गठन

■ **कुलचन्द्र ब्यौपाले** (काठमाडौँ)

राष्ट्रिय राजनीतिलाई नै तरंगित बनाएको सुन तस्करीका घटनाको थप अनुसन्धान गर्न सरकारले उच्च अदालतका न्यायाधीश डिल्लीराम आचार्यको संयोजकत्वमा जाँचबुझ आयोग गठन गरेको छ। जाँचबुझ ऐन २०२६ को व्यवस्थावमोजिम गठन भएको आयोगमा किशोरजंग कार्की, प्रेमराज जोशी र सहकुल थापा सदस्य छन्।

कार्की र जोशी पूर्वप्रशासक हुन्। कार्की अर्थ र जोशी गृह मन्त्रालयको लामो अनुभव संगालेका पूर्वप्रशासक हुन्। थापा प्रहरीको अतिरिक्त महानिरीक्षकबाट केही समयअघि अवकाश प्राप्त हुन्। थापाले सोमबारदेखि नै आयोगले काम अघि बढाउने बताए। सरकार र विपक्षी दलबीच भदौ ६ मा भएको समझदारीअनुसार मन्त्रिपरिषद् बैठकले आचार्य नेतृत्वमा आइतबार जाँचबुझ आयोग गठन गर्नुका साथै तत्काल काम अघि बढाउन क्षेत्राधिकार (टीओआर) समेत तोकेको छ।

भदौ ६ को समझदारीमा असोज ५ गते आयोग गठन गर्ने र त्यसै दिनबाट काम थाल्ने उल्लेख थियो। तर, अनुसन्धानको क्षेत्राधिकार विषयलाई लिएर सत्तारूढ दल र एमालेबीच विवाद बढेपछि आयोग गठनमा ढिलाइ भएको हो। प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल न्युयोर्क र चीन भ्रमणबाट शनिबार फर्केलगत्तै आयोग गठनमा एमालेसँग समझदारी जुटाउन व्यस्त भएका थिए। आयोग नबनेमा एमालेले आइतवारदेखि नै संसद्को कारवाही अघि बढाउन नदिने निर्णय लिएको थियो। दवाबमा रहेका प्रधानमन्त्रीले संसद् बैठक सुरु हुनुअगावै आयोग गठन गरेर संसद् बैठकमा पुगेका हुन्। आइतबार विहान एमालेसहित विपक्षी दलहरूसँगको बैठकमा आयोगको क्षेत्राधिकारको विषयमा सहमति भएपछि आयोग गठनको बाटो खुलेको थियो।

‘सुन तस्करीको विषयलाई गम्भीरतापूर्वक लिई स्वतन्त्र, निष्पक्ष छानविन गर्न र यस्तो तस्करीजन्य कार्यको पूर्ण रूपमा नियन्त्रण गर्न’

आयोगलाई दिइएको क्षेत्राधिकार सम्बन्धमा एमालेसँग भएको सहमतिमा भनिएको छ। यसअघि प्रहरीको केन्द्रीय अनुसन्धान ब्युरोले गरेको अनुसन्धान पूर्ण नभएको भन्दै एमालेले आयोगलाई नयाँ शिराबाट अनुसन्धान गर्न ‘टीओआर’ दिनुपर्ने अडान लिएको थियो।

आइतबार क्षेत्राधिकारको विवाद मिलाइएको कांग्रेसका प्रमुख सचेतक रमेश लेखकले बताए। ‘सीआईबीले गरेको छानविनमा ‘थप अनुसन्धान गर्नुपर्ने भएमा’ भन्ने शब्द राखेर जाउँ भन्ने थियो तर एमालेले सीआईबीको छानविनलाई विश्वास नगरेर निष्पक्ष र स्वतन्त्र छानविन गर्न दिनुपर्छ भन्ने माग राख्नुभएको थियो,’ लेखकले भने, ‘यी दुवैका बीचबाट सहमति जुटाउने काम भएको हो।’ एमाले प्रमुख सचेतक महेश बर्तौलाले सुन तस्करीको जालो भत्काउने गरी आयोगले काम गर्ने भरोसा भएको बताए। ‘आयोगले निष्पक्ष र स्वतन्त्र ढंगले अनुसन्धान गरेर सत्यतथ्य बाहिर ल्याउनेमा भरोसा राखेका छौँ,’ उनले भने।

Unlock Your Path to Success at Nepal's Leading Management College!

Registration and Admission Open for **BBA|BBM|BBS**

Join us and embark on a journey of innovation, research, and excellence in management education!

With top-notch faculty, cutting-edge classrooms, hands-on research opportunities, soft skill programs, Industry focused non-credit courses, corporate partnerships for Placements, we prepare you to excel in the real world.

BBA | BBM Entrance Interview Date:
6th and 7th October, 2023

Lucrative merit-based and underprivileged scholarship available for deserving students (BBS).

be a **Boss** tomorrow

DAV
COLLEGE
Affiliated to TU

Hotline: 980-1392-111
Bhanimandal, Lalitpur, Tel: **01-5433044, 01-5423782**
www.davcollege.edu.np

लामाबगरबाट थप ४ किलो सुन बरामद

दोलखा (कास)- चिनियाँ नाकाबाट तस्करी गरेर ल्याइएको थप चार किलो सुन प्रहरीले आइतबार बरामद गरेको छ। तस्करीको भने पहिचान भए पनि फरार रहेको प्रहरीले जनाएको छ। योसहित दोलखा प्रहरीले पाँच दिनयता ११ केजी सुन बरामद गरेको छ। बारीमा ढुंगासुनि लुकाएको अवस्थामा विगु गाउँपालिका-१ लामाबगरबाट आइतबार दिउँसो उक्त परिमाणको सुन बरामद गरेको दोलखाका प्रहरी प्रमुख डीएसपी दीपक

खड्काले बताए।

यसअघि सुन तस्करीमै संलग्न आरोपमा प्रहरीले विगु-१ लामाबगरका ३० वर्षीय चसमान तामाङ र २७ वर्षीय राज तामाङलाई नियन्त्रणमा लिइसकेको छ। काठमाडौँमा पक्राउ परेका राजलाई शुक्रबार दोलखा ल्याइएको डीएसपी खड्काले बताए। प्रहरीले दोलखा नाका हुँदै चीनबाट अवैध रूपमा ल्याएर विगु-३ जामुनेमा लुकाएको सुन गत बुधबार ४ किलो, शुक्रबार ३

किलो र आइतबार थप ४ किलो गरी पाँच दिनभित्र ११ किलो सुन बरामद गरिसकेको हो। सुन तस्करीको आरोपमा हालसम्म एकै गाउँका ७ जना पक्राउ परिसकेको प्रहरीले जनाएको छ। फलाकबाट चीनको रोङ्जिया नाकाबाट ठूलो परिमाणमा सुन पैदलमार्गबाट भित्रिएको अनुमानका आधारमा प्रहरीले उक्त क्षेत्रमा निगरानी बढाएको छ। चिनियाँ नाका रोङ्जिया पुगेका चसमान

पक्राउ परेपछि लुकाइएको थप चार किलो सुन बरामद भएको हो। दोलखाका उत्तरी नाकाबाट भएको सुन तस्करीको प्रहरीको केन्द्रीय अनुसन्धान ब्युरो (सीआईबी) ले पनि स्थलगत अनुसन्धान थालेको छ। सीआईबीले जिल्लाको भूगोल र तस्करीमा संलग्नको कनेक्सनका विषयमा अनुसन्धान थालेको हो। पक्राउ परेकाहरूसँग आइतवारदेखि वयान पनि सुरु गरेको छ।

KNP
NEROLAC
HEALTHY HOME PAINTS FROM JAPAN

दिमाग लगाऔं
जापानिज टेक्नोलोजी वाला
पेन्ट चलाऔं

तस्विर : एपी
अमेरिकाको क्यालिफोर्नियास्थित 'रोज बडल' मा गीत प्रस्तुत गर्दै सांगीतिक ब्यान्ड 'कोल्डप्ले' का क्रिस मार्टिन ।

सन् १८६१ मा आजकै दिन

गान्धीको जन्म

सन् १८६१ मा आजकै दिन (अक्टोबर २) मा भारतीय स्वतन्त्रता आन्दोलनका अग्रवा, राजनीतिक तथा आध्यात्मिक नेता महात्मा गान्धी (मोहनदास करमचन्द गान्धी) को जन्म भएको थियो । भारतको पोरबन्दरमा जन्मिएका गान्धीले भारतमा ब्रिटिस शासनविरुद्ध अहिंसात्मक आन्दोलनको अग्रवाइ गरेका थिए । गान्धीले ब्रिटिस संस्थाहरू बहिष्कारका लागि संगठित अभियानसमेत चलाएका थिए । जसका कारण १९४७ मा भारतमा ब्रिटिस शासनको अन्त्य भएको थियो । स्वतन्त्रता आन्दोलनका क्रममा उनी पटक-पटक पक्राउ परेका थिए । गान्धीले दक्षिण अफ्रिकाको नागरिक आन्दोलनमा समेत सक्रिय भूमिका निर्वाह गरेका थिए । भारतमा उनलाई राष्ट्रपिताका रूपमा सम्मान गर्ने गरिन्छ । गान्धीको १९४८ को जनवरी २० मा हत्या गरिएको थियो । राजधानी दिल्लीस्थित एउटा प्रार्थनावाट फर्किने लाग्दा नाथुराम विनायक गोडसेले गोली हानेका थिए । २८ वर्षीय कट्टावादी गोडसे दक्षिणपन्थी संगठन हिन्दु महासभाका सदस्य थिए । गान्धीले मुस्लिम समर्थक र पाकिस्तानप्रति नरम भएर हिन्दुहरूलाई विश्वासघात गरेको उक्त संगठनको आरोप थियो । भारत-पाकिस्तान विभाजनका क्रममा मर्च्चिएको रक्तपातका लागि गान्धी दोषी भएको संगठनको आरोप थियो । गान्धीको हत्याको एक वर्षपछि गोडसेलाई भारतीय अदालतले मृत्युदण्डको सजाय सुनाएको थियो । उक्त सजाय उच्च अदालतले सदर गरिदिएपछि, गोडसेलाई १९४९ को नोभेम्बरमा मृत्युदण्ड दिइएको थियो ।

रंगमञ्चमा जुमुराउँदै पूर्वका तन्नेरी

पछिल्लो समय पूर्वी नेपालमा नाट्य क्षेत्र क्रमशः व्यावसायिक बन्दै गएको छ । टिकट काटेरै नाटक हेर्ने संस्कार सुरु भएसँगै आधा दर्जनभन्दा बढी समूहका रंगकर्मी सक्रिय छन् ।

पर्वत पोतेल (भाषा)

मन्डला थिएटरमा लामो समय काम गरेका अनुभवी रंगकर्मी हुन् सिजन दाहाल । उनी पाँच वर्षयता दमकमा रंगकर्ममा सक्रिय छन् । समान सोचका केही युवासँग मिलेर दमकमा 'कदम थिएटर' स्थापना गरेका उनी काठमाडौं बाहिर रंगमञ्च सम्भावनाको खोजी गर्दै छन् । दमक नगरपालिकाले उपलब्ध गराएको जमिनमा निर्माणाधीन थिएटरमै सिजनजस्ता युवाहरू निरन्तर रंगकर्ममा खटिरहेका छन् । कदममा '१२ दुवाँसा', 'लड टाइम नो सि' जस्ता दर्जन बढी नाटक प्रदर्शन भइसकेको छ । कदममा शुक्रवारदेखि दाजिलडका साहित्यकार इन्द्रबहादुर राईको कथा 'जयमाया आफू मात्रै लिखापानी आइपुगी' प्रदर्शन भइरहेको छ । अधिल्लो पटक सुनील पोखरेलले निर्देशन गरेको यो नाटकलाई पथरीका युवा रंगकर्मी जीवन बरालले निर्देशन गर्दै छन् ।

काठमाडौंको शिल्पी थिएटरमा १० वर्ष काम गरेको अनुभव छ बरालसँग । कोभिडको पछिल्लो संक्रमणपछि भने उनी काठमाडौं फर्किएका छैनन् । गाउँतिरै छन् । मोरङको पथरीका बरालकै निर्देशनमा दमकको कदमसँग सहकार्य गरिरहेका छन् । पथरीमा नाट्य समूह चाहिँ छ । तर, थिएटर गर्ने प्लाटफर्म छैन । त्यही भएर उनी कदमसँग मिलेर नाट्य अभिनयदेखि निर्देशनमा व्यस्त छन् । उनले यसअघि मनबहादुर मुखियाका चर्चित नाटक 'अनि देउरालो रुन्छ' बाट निकै स्यावासी कमाएका थिए । 'त्यही हौसलाले मलाई रंगकर्ममा निरन्तर सक्रिय बन्न प्रेरित गरेको छ,' बराल भन्छन् । अब काठमाडौं नफिर्ने निधोमा पुगेका छन् उनी । काठमाडौंमा भै मोफसलमा पनि रंगकर्मको अत्याधिक सम्भावना देखिरहेका बरालले थपे, 'अब गाउँतिरै बसेर नाटकमार्फत समाजलाई योगदान दिने हो ।'

परिवर्तन थिएटर, काँकडभिट्टाका कलाकार एञ्जल खड्काले पनि चाहेको भए काठमाडौंमै जमेर थिएटर

गर्न सक्थे । तर, उनले गाउँ नै फर्किने निधो गरे । 'काठमाडौंको भीड र कोलाहलमा हराइने रहेछ,' खड्काले अनुभव साटे, 'बरु गाउँ नै प्यारो ।' शिल्पी र कौशी थिएटरबाट प्रशिक्षित खड्का यतिबेला परिवर्तन थिएटरमा नाटक 'भ्नेच्छ' मा सक्रिय छन् । परिवर्तनकै गणेश बस्नेतले निर्देशन गरेको भ्नेच्छ आगामी असोज २५ देखि काँकडभिट्टामा प्रदर्शन गर्ने तयारी भइरहेको छ । निर्देशक बस्नेत पनि एक दशकदेखि रंगकर्ममा निरन्तर सक्रिय छन् । केही नेपाली सिनेमामा अभिनय गरेका र अस्सिस्टेन्ट डाइरेक्टरको अनुभव पनि सञ्चालेका बस्नेतले यसअघि 'खदामा' र 'बिटुलो आख्यान' नामक दुई नाटक निर्देशन गरिसकेका छन् ।

प्रशस्त मौका पाउँदा पनि उनी कहिल्यै पनि काठमाडौं उक्लिन चाहैनन् । भन्छन्, 'मलाई त आफ्नै ठाउँको मायाले काठमाडौं जानै दिएको ।' पूर्वमा करिव आठ वटा जति नाटक समूह सक्रिय छन् । अहिले पाँचमध्ये चार थिएटरले नाटक प्रदर्शन तयारी गरिरहेका छन् । विराटनगरको आरोहण गुरुकुलमा नाटक जारी छ । त्यहाँ लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको चर्चित काव्य 'मुनामदन' माथि नाटक भइरहेको छ । यसलाई दीपक कटुवालले निर्देशन गरेका छन् । 'कोभिडपछि थलएका पूर्वका थिएटरहरू जुमुराउन थाल्नु राम्रो संकेत हो,' परिवर्तन थिएटरकी नाट्य निर्देशक कविता नेपालले सुनाइन्, 'यो महिना मात्रै पाँचवटा थिएटरहरूले आ-आफ्ना ठाउँमा एकैपटक नाटक प्रदर्शन गरिरहेका छन् ।'

पूर्वका रंगमञ्चको प्रशस्त क्रेज र सम्भावना हुँदाहुँदै पनि ती नाट्य समूहका दुख अनेक छन् । सरकारको अन्याय नीतिका कारण धेरैको आफ्नै नाटक घर छैन । जसले नियमित नाटक प्रदर्शनमा समस्या हुने गरेको अनुभव छ, चेतना नाट्य समूहका कलाकार सुरेश पोर्तेलको । 'स्थानीयदेखि संघीय सरकार सबैको रंगकर्मीप्रतिको नीतिरिया सकारात्मक छैन,' पोर्तेल गुनासो पोख्छन्, 'सरकारको थोरै सहयोग र सद्भावले पनि हामी धेरै काम गर्न सक्ने थियौं तर त्यो सम्भव भइरहेको छैन ।'

चुलाचुली नाट्य समूहका कलाकार चेतन आइथुपे मोफसलमा पनि राजधानीमा भै नाटकलाई व्यावसायिक रूपमा अघि बढाउने प्रयत्नमा तल्लीन छन् । एक दशकभन्दा लामो समय उनले गाउँको रंगकर्ममा बिताइसके । लाहुरे बस्ने र विदेश गएर मनस्ये पैसा कमाउने सपनालाई त्यागेर उनी गाउँमै नाटकको विकासमा जुटेका छन् । उनी यस पटक गायक/संगीतकार गणेश रसिकको उपन्यासलाई आधार मानी तयार गरिएको नाटक 'फोडा' निर्देशन गर्दै छन् । 'आकाश गंगाको ओतमुनी' उपन्यासलाई सुमन लिङ्देनले नाट्य रूपान्तरण गरेका हुन् । आइथुपेले थपे, 'पूर्वमा पैसा तिरेर नाटक हेर्ने संस्कार सुरु भइसकेको छ, यसले नाटक बिस्तैरै व्यावसायिक बन्न थालेको संकेत गर्छ ।' नेपाली रंगमञ्चमा धेरै पूर्वका रंगकर्मी सक्रिय छन् । कति काठमाडौं केन्द्रित छ भने कतिपय आ-आफ्नो थातथलो फर्किएर निरन्तर नाट्य साधनमा जुटेका छन् । संगीता उराउ, सागर खाती, सविन कट्टेल, सेविता अधिकारी, प्रकाश दाहाल, सुदिपजंग कार्की, ज्योति पोखरेलजस्ता पछिल्लो छिम्मलका धेरै तन्नेरी रंगकर्ममा जुटेका छन् ।

भापाका खाती र मोरङका कट्टेल केही वर्षअघि काठमाडौं छाडेर गाउँतिरै फर्किएका थिए । केही समय जिल्लामा काम गरेर पुनः उनीहरू राजधानीतिरै उक्लिएका छन् । 'गाउँतिरै फर्किएर काम गर्ने योजना थियो,' लामो समय शिल्पीमा काम गरेका अनुभवी रंगकर्मी कट्टेल भन्छन्, 'तर, टीकाका लागि तिरियो ।' कतिपय रंगकर्मी त सिस्नमातिर पनि फड्को मार्न थालेका छन् । भापाको परिवर्तन थिएटरकी उत्पादन सेविता अधिकारी कौशी थिएटरमा काम गर्छिन् । त्यही मेसोमा दीपेन्द्र लामा निर्देशित 'नाइगो गाउँ' मा उनले अस्सिस्टेन्ट डाइरेक्टरको मौका पाइन् । निर्माणाधीन सिनेमा 'हाती छाप' मा पनि काम गर्ने अवसर पाएकी छन् । भापाकै प्रकाश दाहाल दीपेन्द्र के खनाल निर्देशित 'पशुपति प्रसाद' का कलाकार हुन् । लामो समय भापामा रंगकर्म गरेका दाहाल पशुपति प्रसादको सिक्केल 'भम्पे डन' मा पुनः देखिँदै छन् ।

के लामखुट्टेले तपाईंको परिवारलाई सताइरहेको छ? यस्ता छन् लामखुट्टेलाई भगाउने ७ उपाय

- पानीका भाँडाहरू ढाक्नुहोस् ।
- ढोका र भ्यालामा जाली लगाउनुहोस् ।
- लामखुट्टे भगाउने Buzzz Off जस्ता प्राकृतिक स्प्रेको प्रयोग गर्नुहोस् ।
- जमेको पानी हटाउनुहोस्: लामखुट्टेले जमेको पानीमा अण्डा पार्छ, त्यसैले पानी जम्ने नदिनु, घरवरपर पानी जम्ने डिब्बा र खाण्डाखुल्डी हटाउनुस् ।
- लामखुट्टे भगाउने निम र सिट्रोनेलाजस्ता विरुवा रोप्नुहोस् ।
- बगैँचाहरू सफा र कुँडाककटमुक्त राख्नुहोस् । भाडी र अर्ला घाँसमा लामखुट्टे लुक्छन् ।
- नाली सफा गर्नुस्: लामखुट्टेले पातपत्तिगर र सेदो भरिएको नालीमा अण्डा पार्ने सक्छ ।

१०० प्रतिशत प्राकृतिक स्प्रे 'Buzzz Off' ले लामखुट्टे र किरा भगाउँछ । यसले लामखुट्टेको टोकाइबाट बचाउने मात्र होइन लामखुट्टेको टोकाइबाट लाने रोगहरू रोकथाममा पनि सहयोग पुऱ्याउँछ । 'Buzzz Off' ले बालबालिकासहित सबै जनाका लागि लामखुट्टेबाट सुरक्षित, विश्वसनीय र स्थायी सुरक्षा दिन्छ ।

Buzzz Off मा समावेश सामग्री

Contact Information:
Address: Thapathali-11, Kathmandu, Nepal.
Call: +977 9851209452, +977 980-3009299
Email: customerservice@himalayanscence.com.np

100% Natural Protection

तीन वर्षपछि 'लिगलिगे दौड'

हरिराम उप्रेती (गोरखा)

तीन वर्षयता रोकिएको लिगलिगे दौडले यस वर्षदेखि निरन्तरता पाउने भएको छ । ११ औँ संस्करणको 'लिगलिगे दौड' कात्तिक १ गते हुने आयोजक लिगलिगकोट विकास अभियानले पत्रकार सम्मेलनमार्फत जानकारी गराएको हो । कोभिड महामारीका कारण रोकिएको लिगलिगे दौड २०७७ यता भएको छैन । यस वर्ष खुला, स्थानीय तथा विद्यार्थीको गरी तीन विधामा प्रतियोगिता हुने आयोजकले जनाएको छ । खुलातर्फ स्वदेशी तथा विदेशी खेलाडीले समेत सहभागिता जनाउन पाउने लिगलिगकोट विकास अभियानका अध्यक्ष सञ्जीव रानाले बताए । पालुङटार नगरपालिका-५ स्थित चेपे दोभानबाट लिगलिगकोटसम्मको १३.८ किलोमिटर दूरीमा हुने खुलातर्फ पहिलो हुने प्रतियोगीलाई एक लाख नगद पुरस्कारको व्यवस्था गरिएको रानाले बताए । दोस्रो

हुनेलाई ५० हजार, तेस्रोलाई २५ हजार, चौथोलाई १५ हजार र पाँचौलाई १० हजार नगद पुरस्कार दिइनेछ । खुलातर्फको दौडमा विजेतालाई २०८० को सद्भावना 'लिगलिगे वाड' घोषणा गरिनेछ । स्थानीयतर्फ भने साविकको आँपपीपल, पालुङटार, खोप्लाङ, छेप्राक र हामी गाविसमा स्थायी बसोबास भएका पुरुष मात्र सहभागी हुन पाउनेछन् । खुला र स्थानीयतर्फको दौडको दूरी समान छ । स्थानीयतर्फ पहिलो हुनेले २० हजार, दोस्रोले १५ हजार, तेस्रोले १० हजार, चौथोले ५ हजार र पाँचौ हुनेले तीन हजार पुरस्कार पाउनेछन् । विद्यार्थीतर्फको विधामा पहिलोले १५ हजार, दोस्रोले १० हजार, तेस्रोले ७ हजार, चौथोलाई ५ हजार र पाँचौलाई तीन हजार नगदको व्यवस्था गरिएको छ । विद्यार्थीतर्फको प्रतियोगितामा १८ वर्ष उमेर नकटेका छात्रले सहभागिता जनाउन पाउनेछन् । सहभागीलाई विद्यालयको सिफारिसपत्र पेस गर्न अनिवार्य गरिएको छ ।

विद्यार्थीले तीन किलोमिटर दौड पूरा गर्नुपर्ने थापाले बताए । विद्यार्थीका लागि पालुङटार नगरपालिका-३ मैबलबाट तीन कालिका मन्दिरसम्म दौड प्रतियोगिता हुनेछ । प्रतियोगितामा सहभागी हुन चाहने खेलाडीले असोज २५ गतेसम्म अनलाइन फाराम भर्न सक्ने पनि थापाले बताए । दौडिएर राजा हुने इतिहास, संस्कृति र प्रकृतिलाई साहसिक खेलकूदको माध्यमबाट उजागर गरी पूर्वनीय पर्यटन विकास गर्ने उद्देश्यले लिगलिगे दौड आयोजना गरिएको थियो । ऐतिहासिक लिगलिगे दौड जितेर शाहवंशीय राजाका संस्थापक द्रव्य शाह लिगलिगकोटको राजा बनेका थिए । १९१६ मा द्रव्य शाहले लिगलिगकोट जितेपछि राजा छान्ने 'लिगलिगे दौड' अन्त्य भएको थियो । उक्त दौड प्रतियोगितालाई जीवन्त राख्ने २०६७ सालदेखि सांस्कृतिक खेल उत्सवका रूपमा दौड प्रतियोगिता आयोजना हुँदै आएको छ ।

'बालापन' को प्रिमियर

काठमाडौं (कास)- शिव आर जीको निर्देशनमा बनेको नेपाली फिल्म 'बालापन' को शनिवार राजधानीमा प्रिमियर गरिएको छ । चर्चबिहलस्थित चर्लचित्र विकास बोर्डमा फिल्मको प्रिमियर गरिएको हो । एन्जलेना फिल्मस् प्रोडक्सन प्रालिको प्रस्तुतिमा निर्माण भएको फिल्ममा सविन श्रेष्ठ, प्रियंका कार्की, धिरेन शाक्य, सोनी बीसी, सुनील थापा, राजेन्द्रकुमार थापा, रेस फिफरी, प्रभुराम कार्की, तिलबहादुर कार्की, हट मिलन राई र बाल कलाकारद्वय रितेश दुवाडी तथा आरोही कार्कीलगायतका कलाकारको अभिनय छ । प्रभुराम कार्की र हट मिलन राई निर्माता तथा इन्दिरा थापा र कला राई फिल्मका सहनिर्माता छन् । फिल्मको छायांकन रामकृष्ण खरेलले गरेका हुन् । प्रिमियरमा उपस्थित संस्कृति तथा पर्यटनमन्त्री सुदन किराँतीले 'बालापन'ले सामाजिक यथार्थतालाई चित्रण गरेको बताए ।

आजको राशिफल		प्रीति आश्वेय ज्ञवाली, फाल्गु ज्योतिषाचार्य
 मेघ	आफ्नो कर्तव्यप्रति ध्यान आकृष्ट हुनेछ । समयअनुसारका काममा आफूलाई अनुबन्ध गराइनेछ । सबैको विचार बुझ्दै काम गरिनेछ ।	 मिथुन
 वृष	सहयोगी हातहरू तर्किन सक्छन् । आशावादी रहँदै काम गर्नुपर्ने बेला छ । प्राथमिकता हेरी कामको विभाजन गर्दा सहज हुनेछ ।	 कुनै
 सिंह	अनपेक्षित डरले मन चञ्चल हुन सक्छ । स्वास्थ्यको ख्याल गर्दै काम गर्ने प्रयास हुनेछ । प्रक्रियागत रूपले सबै कुरा मिल्दै जानेछ ।	 तुला
 घनु	समयअनुसार आफूलाई प्रस्तुत गर्नुपर्ने हुन्छ । परिस्थिति विचारेर काम गर्नुपर्ने बेला छ । कुनै पनि कुरामा नहडबडाइ शान्त रहनुपर्नेछ ।	 कृष्ण
 मकर	चित नबुफेको कुरा मिलाउने प्रयास गरिनेछ । कुनै प्रतिक्रिया दिनुअघि राम्ररी सोच्नुपर्नेछ । समयसाक्ष आफूलाई प्रस्तुत गरिनेछ ।	 मीन
 कुनै	कुनै काममा अनुबन्धित हुनुपर्नेछ । कामविशेषले इष्टमित्रसँग भेटघाट हुनेछ । आर्थिक लेनदेनको काममा संलग्न हुनुपर्नेछ ।	 कर्कट
 कर्कट	सामयिक कुराको ख्याल गर्दै काम गर्ने प्रयास हुनेछ । मान्यजनको सुझावलाई मनन गरिनेछ । जिम्मेवारी राम्रोसँग बहन गरिनेछ ।	 वृश्चिक
 वृश्चिक	समयअनुसार आफूलाई अपडेट गर्ने प्रयास हुनेछ । आर्थिक पक्ष सुदृढ रहनेछ । प्रतिस्पर्धीहरू आफैँ तर्किन थाल्नेछन् ।	 मीन
 मीन	तपाईंको भावना बुझ्दै काम गर्ने प्रयास हुनेछ । तपाईंको कामप्रतिको लगावको प्रशंसा हुनेछ । कार्यक्षेत्रबाट राम्रो सद्भाव मिल्नेछ ।	

फेरि कुटिए डाक्टर

सरकार र स्वास्थ्यकर्मीबीच कार्यस्थलमा सुरक्षा व्यवस्था गर्नेलगायत सहमति भएको भोलिपल्टै राजधानीमा अस्पतालभित्रै इन्टर्न डाक्टरमाथि कुटपिट

■ सुदीप केनी (काठमाडौं)

सरकार र स्वास्थ्यकर्मीबीच सहमति भएको २४ घण्टा बित्न नपाउँदै सिनामंगलस्थित काठमाडौं मेडिकल कलेज (केएमसी) का इन्टर्न चिकित्सकमाथि आइतबार कुटपिट भएको छ ।

उपचारका लागि केएमसी आएका विरामीका आफन्तले डा. मनीष खड्कामाथि हातपात गरेको अस्पतालले जनाएको छ । कार्यकक्षमै डाक्टर कुटिएपछि स्वास्थ्यकर्मीहरूले सिनामंगल क्षेत्रमा प्रदर्शनसमेत गरेका थिए । ओपीडी सेवा बन्द गरेर आन्दोलन गरिएको डा. हेमा चन्दले जानकारी दिइन् ।

मिर्गौलाको उपचार गराउन आएका विरामीका ३/४ जना आफन्त मिलेर डा. खड्कामाथि हातपात गरेको केएमसीका एक चिकित्सकले बताए । 'डाक्टरले भीडभाड नगरी बस्नु एकाँछितमा उपचारको पालो आउँछ भन्दा ३/४ जना भिजिटर् मिलेर गालीगलौच गर्दै भुईँमा पछोरेर कुटपिट गरेछन्,' ती चिकित्सकले भने, 'डा. मनीषको टाउको र हातखुट्टामा चोट लागेको छ ।' चिकित्सकले कुटपिटमा संलग्नलाई पक्राउ गरी ३ वर्ष जेल र ३ लाख रूपैयाँ क्षतिपूर्तिको सजाय नभएसम्म आन्दोलन जारी राख्ने घोषणा गरेका छन् । केएमसीका स्वास्थ्यकर्मीहरूले सडकमा नारावाजी गरेर आक्रमणको विरोध गरेका थिए ।

यसअघि पनि पोखराको मणिपाल, लमजुङको लमजुङ अस्पताललगायत देशभरका विभिन्न अस्पतालमा चिकित्सक आक्रमणमा परेपछि देशभरका स्वास्थ्यकर्मीले ५ दिनदेखि सेवा ठप्प पाँदै आन्दोलन गरेका थिए । स्वास्थ्य मन्त्रालयले गत शनिवार राति मात्रै गृहमन्त्री नारायणकाजी श्रेष्ठको नेतृत्वमा वार्ता गरेर सहमति गरेको थियो । सरकारले सुरक्षित कार्यस्थलको सुनिश्चितता गर्ने र आक्रमणमा संलग्नलाई कानुनअनुसार कारवाही गर्ने प्रतिवद्धता जनाएपछि, आइतबारदेखि स्वास्थ्यकर्मी उपचार सेवामा फर्किएका थिए ।

काठमाडौं प्रहरीले केएमसीका डाक्टर कुटेको आरोपमा २ जनालाई पक्राउ

सिनामंगलस्थित काठमाडौं मेडिकल कलेजमा डाक्टरमाथि हातपात भएको विरोधमा काम बन्द गरेर अस्पताल अगाडि प्रदर्शनमा उत्रेका चिकित्सक ।

गरिएको जनाएको छ । पक्राउ पर्नेमा काठमाडौं चावहिल बस्ने २२ वर्षीय रूपक गौतम र गुल्मी घर भई सिनामंगल बस्ने ३४ वर्षीय सरोज गौतम रहेका छन् । आरोपीलाई म्याद थप गरेर अनुसन्धान भइरहेको प्रहरीले जनाएको छ । केएमसी अस्पतालले घटनाबारे नेपाल चिकित्सक संघलाई समेत पत्राचार गरेर जानकारी दिएको छ । पत्रमा इयुटीमा रहेका इन्टर्न डाक्टरमाथि अराजक ब्यक्तिकहरूले लछेटीलखेटी, बेहोस हुने गरी भुईँमा पछोरेर घाउचोट बनाएको उल्लेख छ । इन्टर्न, मेडिकल अफिसर, आवासीय चिकित्सक तथा विद्यार्थीहरूले घोषणा गरेको आन्दोलनमा ऐश्वर्यवद्धता जनाउन संघलाई आग्रहसमेत गरिएको छ ।

शनिवार मात्रै सरकारले स्वास्थ्यकर्मी

तथा स्वास्थ्य सुरक्षासम्बन्धी ऐन-२०६६ लाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने र मणिपाललगायत स्वास्थ्य संस्थामा भरपर्दो सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने गरी स्वास्थ्यकर्मीसँग सहमति गरेको थियो । तर राजधानीमै डाक्टरमाथि आक्रमण भएपछि स्वास्थ्यकर्मीहरू थप आक्रोशित बनेका छन् । केएमसीका स्वास्थ्यकर्मीले गरेको आन्दोलनमा वरपरका स्वास्थ्य संस्थाका चिकित्सकले पनि सहभागिता जनाएका थिए । कुटपिट र दुर्य्वहारेको घटना हुन नदिन ऐनमा व्यवस्था गरिएको स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वास्थ्य सुरक्षा समन्वय समितिलाई समेत क्रियाशील बनाउने सहमतिपत्रमा उल्लेख छ । चिकित्सकले उक्त समितिलाई प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहसम्म विस्तार गरेर विरामी तथा अस्पतालका सेवाग्राहीको गुनासो भए

सुन्ने र उजुरी लिई छानविन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने सुझाव दिएका छन् ।

सहमतिमा पछिल्ला घटनाका दोषीलाई सोही ऐनबमोजिम कारवाही प्रक्रिया अघि बढाउने पनि सहमति भएको थियो । पहुँच र राजनीतिक संरक्षणका आधारमा दोषीले उन्मुक्ति पाउने गरेको स्वास्थ्यकर्मीको भनाइ छ । सहमतिमा ऐन संशोधन गर्न एक साताभित्र स्वास्थ्य मन्त्रालयले प्रक्रिया अघि बढाउने उल्लेख छ । 'स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीलाई कुटपिट गर्ने घटना बाँदिरहेको र हालको कानुनी व्यवस्थाले स्वास्थ्यकर्मीको मनोबलमा ह्रास आएको सहमतिपत्रमा उल्लेख छ । चिकित्सकले उक्त समितिलाई तीन वर्षभन्दा बढी सजाय हनुपर्ने माग सम्बन्धमा सरकारका तर्फबाट प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दै कानुन

संशोधन गर्न स्वास्थ्य मन्त्रालयले एक हप्ताभित्र प्रक्रिया अघि बढाउनेछ,' सहमतिमा भनिएको छ ।

त्यस्तै स्वास्थ्यकर्मीमाथि बारम्बार भइरहेको कुटपिट र दुर्य्वहारेका घटनाका कारण पहिचान गरी निराकरण गर्न उच्चस्तरीय कार्यदल गठन गर्ने सहमति भएको छ । १० दिनभित्र गठन हुने कार्यदलले नीतिगत र कानुनी सुधारका लागि तीन महिनाभित्र सुझाव दिने सहमतिमा उल्लेख छ । भदौ २८ मा सन्चो अस्पताल हेटौँडा, असोज ७ मा लमजुङ अस्पताल र ८ गते मणिपाल शिक्षण अस्पतालमा चिकित्सकमाथि पनि इयुटीकै बेला कुटपिट भएको थियो । ती घटनापछि सरकार र स्वास्थ्यकर्मीबीच दुई पटक वार्ता र सहमति भए पनि आक्रमणको घटना भने रोकिएको छैन ।

विश्व वरीयतामा खस्कियो त्रिभुवन विश्वविद्यालय

टाइम्स हायर एजुकेशनको २०२४ को सर्वेक्षणमा विश्वभरका विश्वविद्यालयमा १ हजारभित्र सूचीकृत हुँदै आएको त्रिवि पछिल्लो सर्वेक्षणमा भन् कमजोर

काठमाडौं (कास)- विश्वभरिका विश्वविद्यालयबीचको अध्ययनमा नेपालकै जेठो र ठूलो त्रिभुवन विश्वविद्यालयको अवस्था भन्ने खस्केको पाइएको छ । विश्व वरीयतामा पाँच वर्षदेखि आठ सयदेखि एक हजारभित्रको सूचीमा पर्दै आएको त्रिवि पछिल्लो सर्वेक्षणमा भने १२ सयदेखि १५ सयको सूचीमा खस्किएको हो । टाइम्स हायर एजुकेशनले सन् २०२४ का लागि गरेको सर्वेक्षण प्रतिवेदनले विगतमा भन्दा त्रिविको वरीयता कमजोर बनेको देखाएको हो । टाइम्सले गत साता उक्त प्रतिवेदन सावर्जनिक गरेको थियो । सन् २०१९ देखि त्रिवि उक्त सर्वेक्षणमा सहभागी हुँदै आएको छ । सोही बेलादेखिकै मूल्यांकनमा त्रिवि विश्वका उत्कृष्ट एक हजार विश्वविद्यालयमा परेको थियो । यसपालि भने उत्कृष्ट एक हजारभन्दा पछाडि धकेलिएको हो । विद्यार्थी संख्या, प्राध्यापक, कर्मचारीको विवरण, जग्गाजमिनलगायत भौतिक संरचना, शिक्षण विधि, अनुसन्धान, साइटेसन, विदेशी विद्यार्थी, आर्थिक गतिविधि, अन्तर्राष्ट्रिय छाविलगायत विषयमा मापदण्ड तोकेर सर्वेक्षण हुँदै आएको छ । त्रिविका पदाधिकारीले ५ सयभित्र पर्ने लक्ष्य र योजना लिनेको घोषणा गर्दै आए पनि नतिजा भने त्यसविपरीत खस्केको पाइएको हो ।

टाइम्समा प्रतिस्पर्धा गर्न त्रिविले विज्ञान तथा प्रविधि संकायका डिन बिनिल अर्यालको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय कार्यदल बनाएर काम गरेको थियो । अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध केन्द्रका प्रमुख विनोद जोशी र योजना महाशाखाका प्रमुख ध्रुव गौतम सदस्य थिए । टाइम्सले सूचना गरेपछि सहभागी हुने विश्वविद्यालयले फाराम भरेर पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ । सर्वेक्षणअनुसार त्रिविमा अनुसन्धानको वातावरण सबैभन्दा कमजोर देखिएको छ । जसमा त्रिविले ८.२ स्कोर मात्रै प्राप्त गरेको छ । शैक्षिक वातावरणमा पनि अवस्था कमजोर पाइएको छ । त्रिविले शिक्षण सिकाइमा ११.३, अनुसन्धान गुणस्तरमा ४९.५, उद्योग र उत्पादनमा १५.९ र अन्तर्राष्ट्रिय दृष्टिकोणमा ४६.६ स्कोर पाएको छ । प्राध्यापक अर्यालले टाइम्सको मूल्यांकन मापदण्डमा परिवर्तन भएका कारण त्रिवि पछाडि पर्ने पहिले नै निश्चित भएको प्रतिक्रिया दिए ।

‘अनुसन्धानको साइटेसनले त्रिवि अगाडि पर्दै आएको थियो । यसपालि साइटेसनको अंक ३० प्रतिशतबाट कटौती गरेर १५ मात्रै कायम गरियो,’ अर्यालले भने, ‘विश्वविद्यालयको आम्दानीलाई मुख्य मापदण्ड बनाइयो, त्रिवि त्यसमा कमजोर छ ।’ विगत वर्षमा ३० प्रतिशत अनुसन्धान प्रतिवेदन, ३० प्रतिशत पढाइ लेखाइ, ३० प्रतिशत अनुसन्धान बजेट र १० प्रतिशत अन्तर्राष्ट्रिय प्रभावका

अक्सफोर्ड लगातार सर्वोत्कृष्ट

टाइम्सले घोषणा गरेअनुसार बेलायतको युनिभर्सिटी अफ अक्सफोर्ड सर्वोत्कृष्ट बनेको छ । सन् २०२३ मा पनि अक्सफोर्ड नै पहिलो ठहरिएको थियो । गत वर्ष तेस्रो बनेको अमेरिकाको स्ट्यानफोर्ड भने यसपालि उत्कृष्ट दोस्रोमा दिएको छ । २०२३ मा दोस्रो बनेको अमेरिकाको हार्वर्ड यसपालि चौथो श्रेणीमा परेको छ । अघिल्लो वर्षको पाँचौँ म्यासचुएट्स इन्स्टिच्युट अफ टेक्नोलोजी अमेरिका तेस्रो बनेको छ । गत वर्षको तेस्रो युनिभर्सिटी अफ क्याम्ब्रिज पाँचौँमा पुगेको छ ।

छैटौँमा र सातौँमा अमेरिकाका प्रिन्स्टन र क्यालिफोर्निया इन्स्टिच्युट अफ टेक्नोलोजी रहेका छन् । आठौँमा इम्पेरियल कलेज अफ लन्डन, नवौँमा युनिभर्सिटी अफ क्यालिफोर्निया ब्रेकली र दसौँमा एलली युनिभर्सिटी अमेरिका रहेको टाइम्सको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । गत वर्ष पनि यिनै विश्वविद्यालय उत्कृष्ट १० भित्र नै परेका थिए । यसपालि यिनको १० औँ भित्रको वरीयता मात्र तलमाथि परेको हो ।

आधारमा मूल्यांकन हुने गरेको उनले जनाए । ‘अहिले त्यो मापदण्ड परिवर्तन गरियो । त्रिविसहित भारतका विश्वविद्यालय पनि पछाडि पर्छन् । विकसित मुलुकलाई मात्रै फाइदा पुग्ने खालको मापदण्ड राखिएको छ,’ अर्यालले दाबी गरे । विद्यार्थी मात्रै धेरै भएको तर फ्याकल्टी कम भएको र अनुसन्धानमा प्रशस्त स्रोत नभएकाले त्रिवि हजारभित्र पर्न नसकेको उनले जनाए । ‘मापदण्डका बारेमा विस्तृत रिपोर्ट आइपुगेको त छैन, तर १५ सयभित्रै पर्नु पनि ठूलै कुरा मान्नुपर्छ,’ उनले भने ।

त्रिविमा ४ लाख विद्यार्थी अध्ययनरत छन् । अध्यापकको दरबन्दी भने ३५ प्रतिशतभन्दा बढीले रिक्त रहेको तथ्यांक छ । ९ वटा अध्ययन संस्थान/संकाय र ४ अनुसन्धान केन्द्रका माध्यमबाट अनुसन्धान र अध्ययनका गतिविधि सञ्चालन गरिँदै आएको त्रिविले जनाएको छ । त्रिविले उच्च गुणस्तरको शिक्षा प्रदान गर्न सुधार योजना अघि बढाएकोसमेत टाइम्सले जनाएको छ । शैक्षिक कार्यक्रम, सुशासन र व्यवस्थापनमा सूचना र सञ्चार प्रविधिको एकीकरण, त्यसका लागि जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, कार्यक्रम विकास र

अनुसन्धानका लागि सरकार र कर्पोरेट जगतसँग सहकार्य, उपयुक्त सिकाइ सिर्जना गर्न पूर्वाधारको नवीकरण, अन्तर्राष्ट्रियकरणलाई अँगाल्ने र विदेशी विद्यार्थी र फ्याकल्टी आकर्षित गरिने कार्यक्रम त्रिविले अघि सारेको छ ।

विश्वभरका १ सय ६० उच्च शैक्षिक संस्थासँग विश्वविद्यालयको सहकार्य रहेको जनाइएको छ । त्रिविमा विदेशी विद्यार्थी, अभिभावक भने शून्यप्रायः छन् । विश्व भाषा क्याम्पसमा विदेशी विद्यार्थी भर्ना भए पनि भाषा अध्ययनलाई उपाधिको मान्यता नर्दिँदा मूल्यांकनमा त्यसको गणना नहुने प्राध्यापकहरू बताउँछन् । कोभिडयता त्रिवि समयमा पठनपाठन, परीक्षा सञ्चालन र नतिजा प्रकाशनमा समेत असमर्थ हुँदै आएको छ । उपकुलपतिमा धर्मकान्त बास्कोटा नियुक्त भएदेखि विश्वविद्यालय विद्यार्थी, अध्यापक, स्थानीयवासी लगायतको लगातार तालाबन्दीको चपेटामा परेको थियो । ३ वर्षमा ३ सयभन्दा बढी दिन त तालाबन्दी मात्रै भएको थियो । सन् १९५९ मा स्थापित त्रिवि पहिलो र संरचना, विद्यार्थी संख्या, आयस्रोतका आधारमा ठूलो विश्वविद्यालय मानिन्छ ।

विद्यालय शिक्षा विधेयक संसद्मा पेस

काठमाडौं (कास)- विद्यालय शिक्षासम्बन्धी कानुनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको विधेयक आइतबार प्रतिनिधिसभामा पेस भएको छ । शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधिमन्त्री अशोक राईले विधेयक संसद्मा पेस गरेका हुन् । शिक्षा मन्त्रालयले भदौ २७ मा उक्त विधेयक संसद्मा दर्ता गराएको थियो ।

मन्त्रिपरिषद्ले विधेयक संसद्मा प्रस्तुत गर्ने निर्णय गरेपछि, नेपाल शिक्षक महासंघले स्थानीय तह मातहत बस्न अस्वीकार गर्दै काठमाडौंकेन्द्रित आन्दोलन गरेको थियो । पेसागत हकहितका मागसहित आन्दोलित शिक्षक र सरकारबीच उक्त विधेयकलाई संसदीय प्रक्रियाबाट संशोधन गर्न सहजीकरण गर्ने सहमति भएपछि आन्दोलन टुंगिएको हो । त्यसअघि गत साउनमा सरकारले शिक्षा विधेयक संसद्मा पेस गर्ने निर्णय गर्दा निजी विद्यालय सञ्चालकले पनि आन्दोलनको घोषणा गरेका थिए । मन्त्रिपरिषद्ले विधेयक फिर्ता लिएर संशोधनसहित संसद्मा पुनः दर्ता गरेको हो । शिक्षामन्त्री राईले विधेयक पेस गर्नुअघि संसद्मा विधेयक विरोधको सूचना दर्ता गराएका थिए । संसद्मा बोल्दै उनले विधेयकले विश्वविद्यालयका उत्कृष्ट विद्यार्थीलाई शिक्षण पेसामा ल्याउने व्यवस्था गर्न नसकेको टिप्पणी गरे । जिल्ला शिक्षा कार्यालय पुनःस्थापना गर्ने व्यवस्था गरेर सरकारले प्रतिगमन गरेको मन्त्री राईको आरोप थियो । उनले निजी विद्यालयलाई निश्चित समयमा क्षतिपूर्ति दिएर शैक्षिक गुठीमा लैजानुपर्ने व्यवस्था विधेयकमा हुनुपर्ने औल्याए । माध्यमिक शिक्षालाई स्थानीय तहले बन्दोबस्त गर्नुपर्ने, कक्षा १० को परीक्षालाई देशभर एकै मापदण्डमा सञ्चालन गर्नुपर्ने र विदेशी बोर्डलाई विद्यालय तहमा पठनपाठनको अनुमति दिन नहुने उनको भनाइ थियो ।

शिक्षामन्त्री राईले ५ वर्षको प्रयासपछि

ठाउँमा हुन सक्छ तर त्यो आस्थाका कारण पठनपाठनलाई प्रभावित पार्नु हुँदैन,’ मन्त्री राईले संसद्मा भने, ‘शिक्षकले कुनै पार्टीको सदस्यता लिएर कसैका लागि भोट माग्ने र कसैको विरोध गर्नु हुँदैन भनेर ती विषय विधेयकमा समेटिएको छ ।’

सरकारले विधेयकमार्फत शिक्षकका ट्रेड

युनियनको अधिकार भने सुनिश्चित गरेको मन्त्री राईले बताए । उनले मातृभाषाको शिक्षादेखि लिएर गुम्मा, विहार र मद्रासा शिक्षासम्मका विषयलाई समेत विधेयकमा समेटनुपर्ने भएकाले सो विधेयक गम्भीर महत्त्वको रहेको बताए । संसद्को आगामी कुनै बैठकमा विधेयकमाथि विचार गरियोस् भन्ने प्रस्ताव हुनेछ । त्यतिबेला सैद्धान्तिक

विधेयकले विश्वविद्यालयका उत्कृष्ट विद्यार्थीलाई शिक्षण पेसामा ल्याउने व्यवस्था गर्न नसकेको र जिल्ला शिक्षा कार्यालय पुनःस्थापना गर्ने व्यवस्था गरेर सरकारले प्रतिगमन गरेको शिक्षामन्त्रीको आरोप

छलफल गरेर सांसदलाई दफादफामा संशोधन गर्नका लागि ७२ घण्टाको समय दिइनेछ । २०७५ सालमा तत्कालीन शिक्षामन्त्री गिरिराजमणि पोखरेलले विधेयकको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरेका थिए । त्यसपछिका शिक्षामन्त्रीले त्यही मस्यौदालाई परिमार्जन गर्दै विधेयक संसद्मा पेस गर्ने प्रयास गरे पनि सफल हुन सकेका थिएनन् । विधेयक कहिले मन्त्रिपरिषद त कहिले अर्थ र कानून मन्त्रालयबाटै फिर्ता भएर मन्त्रालयमा अलपत्र पर्दै आएको थियो । ५२ वर्ष पुरानो शिक्षा ऐन २०२८ लाई विस्थापित गर्दै अब जारी हुने ऐनले संविधानले स्थानीय तहलाई दिएको माध्यमिक तहसम्मको अधिकारको सुनिश्चितता, निजी विद्यालय र शिक्षकको व्यवस्थापन, अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षाको ग्यारेन्टी गर्न सक्नुपर्ने शिक्षाविद्हरूले औल्याएका छन् । यी विषय टुंगो लगाउन स्वायं समूहको दबावले चलखेल हुँदै आएको आरोप छ ।

अर्थतन्त्र जोगाउन अभैँ ढिलो नगरौँ

राजेन्द्र मल्ल

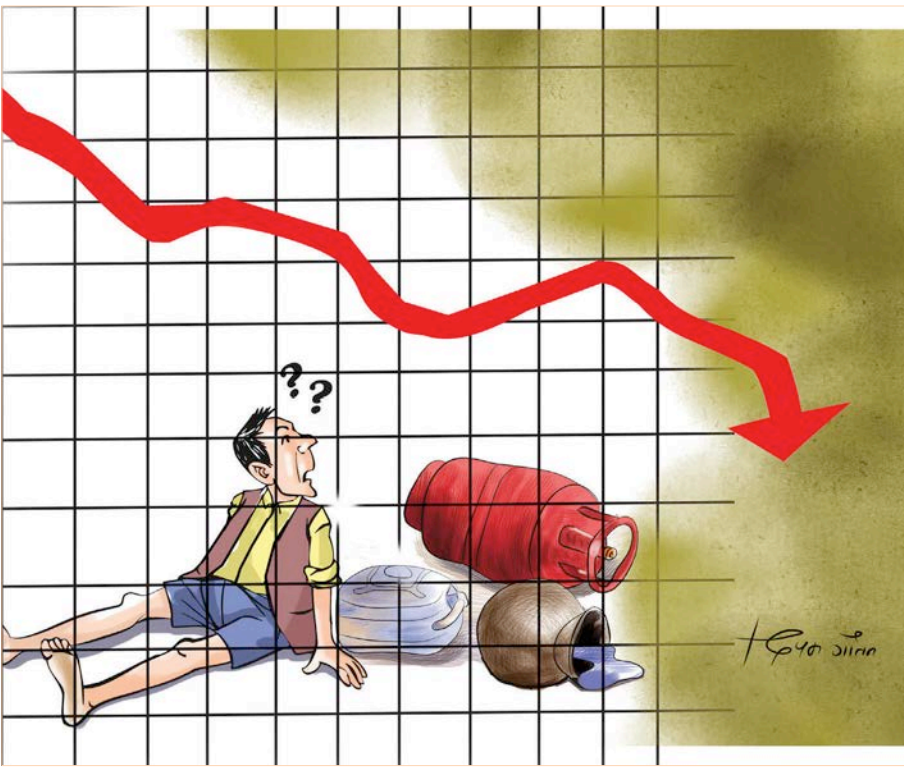
मुलुकको अर्थतन्त्र शिथिल बन्दै गएको छ, जसलाई घट्टो क्रममा रहेको कूल गार्हस्थ्य उत्पादन (जीडीपी) ले दर्साएको छ। गत आर्थिक वर्षमा १ दशमलव ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हुनुले पनि मुलुकमा शिथिलताको स्पष्ट संकेत गरेको छ। एसियाली विकास बैक (एडीबी) ले चालु आर्थिक वर्षमा नेपालको आर्थिक वृद्धि ४ दशमलव ३ प्रतिशतमा खुल्ने प्रक्षेपण गरिसकेको छ।

मुलुकको बाह्य अर्थतन्त्रमा सुधारका केही संकेत देखिए पनि आन्तरिक अर्थतन्त्र चलायमान हुन नसक्दा सरकार, निजी क्षेत्रदेखि सर्वसाधारणको दैनिकीसम्ममा गम्भीर असर पर्दै गएको छ। राष्ट्र बैकको पछिल्लो तथ्यांक अनुसार मूल्यवृद्धि साढे ७ प्रतिशतभन्दा माथि छ। नेपाल आयल निगमले पछिल्लो एक महिनामा ग्यासमा ४४० रुपैयाँ मूल्य बढाइसकेको छ। इन्धनमा भएको मूल्यवृद्धिको सीधा असर उपभोक्ताको भान्सासमै पुग्ने भएकाले आम सर्वसाधारण निकै मर्कामा परेका छन्। व्यापारघाटा चालु आर्थिक वर्षका दुई महिनामै २ खर्ब ३३ अर्ब रुपैयाँ हाराहारी पुगेको छ। विकास-निर्माणका लागि सरकारले गर्ने पुँजीगत खर्च मुस्किलले साढे ३ प्रतिशत हाराहारी हुन सकेको छ। सरकारको राजस्वमा गम्भीर चाप पर्दै गएको छ। राजस्व संकलनले निजामती कर्मचारीको समेत सेवासुविधा धान्न मुस्किल पर्दा प्रत्येक वर्ष घाटाको वजेट बनाउनुपरेको छ। सरकारको सार्वजनिक ऋण नै जीडीपीको फरट्टै ५० प्रतिशत अर्थात् साढे २३ खर्ब पुगेको छ। ऋण लिएर विकास बजेट बनाउनुपर्ने तर खर्च नहुने परिपाटीले देशको अर्थतन्त्रलाई डामाडोल बनाउँदै लगेको छ। सरकारले चालु आर्थिक वर्षमा ६ प्रतिशत आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य राखे पनि उच्च व्याजदर, मूल्यवृद्धि, पुँजीगत खर्चको कटुब्रागातिले त्यो हासिल हुने संकेत देखिएको छैन।

वजेटमा महत्वाकांक्षी कार्यक्रमहरू घोषणा गर्ने तर खर्च गर्ने परिपाटीमा सुधार हुन नसक्दा अर्थतन्त्रका सबै क्षेत्रमा असर परिरहेको छ। संरचनागत सुधारमार्फत वजेट कार्यान्वयन योजना फितलो हुँदा लक्ष्य अनुसार्को प्राप्ति हुन सकेको छैन। बैक तथा वित्तीय संस्थामा उच्च व्याजदरका कारण लगानीको वातावरण बन्न सकेको छैन। साना तथा मध्यम खाले व्यवसायी सबैभन्दा बढी मर्कामा छन्। वजार, पसलहरू प्रमाथम बन्द हुन थालेका छन् भने निजी क्षेत्रको मनोबल निरन्तर खस्किरहेको छ। मुलुकमा आफ्नो जमिन बाँफो राखेर हजारौँ युवा विदेशिन बाध्य भइरहेकै छन्। स्वदेशमा भविष्य नदेखेर दैनिक सयौँ युवा पासपोर्ट बोकेर विमानस्थलको लाइनमा बस्न बाध्य छन्। औद्योगिक क्षमतामा ह्रास, बेरोजगारी जस्ता समस्या समाधान गर्नपर्ने ठोस योजना बन्न सकेको छैन।

बैक तथा वित्तीय संस्थामा लगभग ५ खर्ब रुपैयाँ थुपिएको छ तर कर्जा विस्तार हुन सकेको छैन। वजेट र मौद्रिक नीतिबीच प्रभावकारी समन्वय नहुँदा वित्तीय असन्तुलन बढ्दै गएको छ। आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माणको बहस लामो समयदेखि चलिरहे पनि वार्षिक साढे २ खर्ब रुपैयाँ बराबरको खाद्यान्न र कृषि सामग्री आयात भइरहेको छ। आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रका लागि ठूला योजना एवं नीति बन्ने तर कृषिप्रधान मुलुकमा खाद्यान्नामा समेत परनिर्भरता भन्नुभन्नु बढ्ने भइरहेको छ। अर्थतन्त्रको विस्तार, सम्पत्ति र उत्पादनका साधनमाथि निजी स्वामित्व, उद्योग-व्यवसायको सञ्चालनमार्फत आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको जग बस्नुपर्ने हो, तर मुलुक त्यो दिशाफर्त बढ्न सकेको छैन। नीतिगत रूपमा खुला अर्थतन्त्रको अवधारणा अपनाएर मुलुकलाई आत्मनिर्भर बनाउन गम्भीर भार सोच्नुपर्ने बेला आएको छ। मुलुक निर्माणमा महत्त्वपूर्ण योगदान गर्ने युवाहरूलाई विदेश पठाएर खाद्यान्न लगायतका कृषि उपजसमेत आयात गर्नु हाम्रा लागि ठूलो विडम्वना हो। मुलुकलाई रैमिट्यान्सले मात्रै चलाउन खोज्ने खालको राज्यको व्यवहारलाई परिवर्तन गर्न ठोस नीतिगत व्यवस्थाको आवश्यकता भइसकेको छ।

पछिल्ला तीन दशकमा मुलुकको अर्थतन्त्र जुन गतिमा जानुपर्ने हो, त्यो हुन सकेको छैन, लय समाल सकेको छैन।

मुलुकको बाह्य अर्थतन्त्रमा सुधारका केही संकेत देखिए पनि आन्तरिक अर्थतन्त्र चलायमान हुन नसक्दा सरकार, निजी क्षेत्रदेखि सर्वसाधारणको दैनिकीसम्ममा गम्भीर असर पर्दै गएको छ।

विभिन्न कालखण्डमा भएका राजनीतिक उतारचढावले अर्थतन्त्रलाई सधैं गिजोलिरेहोे। दिगो आर्थिक विकासको लक्ष्य निर्धारण गर्न तथा अर्थतन्त्र उकास्नका लागि पहिलो सर्त सरकारको नीति नै हो। सरकारी नीति प्रभावकारी भएत भने यसको असर अर्थतन्त्रका सबै क्षेत्रमा पर्छ। मुलुक संघीय प्रजासत्ताक गणराज्य हो। अर्थतन्त्रसँग सम्बन्धित अधिकांश विधेयक संसद्मा लामो समयदेखि अड्किएर बसेका छन्। विकास र समृद्धिका लागि सरकार, निजी क्षेत्र र प्रशासनिक संयन्त्र सधैं एक ठाउँमा उभिन आवश्यक छ।

स्थायी सरकार भनिएको कर्मचारी संयन्त्रलाई चुस्त र पारदर्शी नवनाएसम्म हामीले खोजेको समृद्धि टाढै रहिरहन्छ। महत्त्वपूर्ण आयोजनाहरूको निर्माण, त्यससँग सम्बन्धित नीतिनियमहरू देशको हितमा छ कि छैन भनेर नेतृत्वले साफा धारणा बनाएर ओंघ बढेको पाइएको छैन। मुलुकको आर्थिक विकासका लागि सरकार र निजी क्षेत्रलाई रथको दुई पाङ्खा भनिए पनि नीतिगत कुरा आउंदा सधैं वेमेलकै अवस्था उत्पन्न हुँदै आएको छ। उदार अर्थनीति भन्ने तर ऐनकानुन बनाउँदा निजी क्षेत्रलाई सीमित गर्ने गरी योजना तर्जुमा गर्ने परिपाटी छ। विकासका लागि मुख्य सर्त भनेको लगानीको उपयुक्त वातावरण र वित्तीय पारदर्शिता नै हो। उद्योग-व्यवसायमा लगानीका लागि बैकिङ वातावरण पनि उपयुक्त हुनुपर्छ। नेपालको विकासका लागि कृषिको उत्पादन वृद्धि, औद्योगिक विकासमार्फत रोजगारी सिर्जना, सुचना प्रविधिको विकास, जलविद्युत, जडीवुटीको प्रशोधन एवं निर्यात, पर्यटन जस्ता विषय क्षेत्र महत्त्वपूर्ण छन् भनी लामो समयदेखि भन्दै आए पनि कार्यान्वयन परिणाममूलक हुन सकेको छैन।

मुलुक सुहाउँदो विकासको नीति लिने, आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रका लागि कस्तो नीति कार्यान्वयन गर्ने भन्नेबारे अन्योल कायमै छ। विदेशमा युवाहरूले सिकेको सीपलाई

सदुपयोग गरेर ओंघ बढ्दा चीन अहिले विश्व अर्थतन्त्रको नेतृत्व गर्ने अवस्थामा पुग्यो। जापानबाट उच्चतम प्रविधि भित्र्याउन सफल चीन आज प्रविधिको हरेक क्षेत्रमा अग्रस्थानमा छ। त्यसैले बहुराष्ट्रिय कम्पनीहरूमा काम गरेका नेपाली युवाहरूको सीपलाई स्वदेशमा प्रयोग गर्न सकिँयास भनी लगानीका लागि उपयुक्त वातावरण बनाउन आवश्यक छ। यसका लागि सरकार आफैँले अग्रसरता लिएर सरकार-सरकार (जिटूजी) प्रक्रियामार्फत लगानीका लागि पहल गर्न सक्छ। सरकारी जग्गाहरू भाडामा लिएर औद्योगिक ग्राम निर्माण गर्न सकिन्छ। आर्थिक क्षेत्र (सेज) मा पनि अन्तर्राष्ट्रिय लगानीलाई आकर्षण गर्न सकिन्छ। युवाहरूले विदेशमा सिकेको सीप अन्तर्गतका उद्योगहरूलाई राज्यले प्रवर्द्धन गरिदिने हो भने आन्तरिक रोजगारी सिर्जनासँगै निर्यातमा समेत ठूलो प्रभाव पर्छ। युवा जनशक्तिका दृष्टिले नेपाल दक्षिण एसियामा सबैभन्दा शक्तिशाली राष्ट्र हो, तर यसलाई सदुपयोग गर्न सकेको छैन।

अँध्यारो लामो कालखण्डपछि, जलविद्युत क्षेत्रमा आशाको संकेत देखिएको छ। विद्युतमा मुलुक आत्मनिर्भर भएको छ। विद्युतीकरणबाट पनि मुलुकलाई समृद्धितर्फ डोर्‍याउन सकिने वातावरण बनिस्केको छ। गत वर्ष आईटी सेवाबाट मुलुकमा ६७ अर्ब रुपैयाँ भित्रिएको छ। आईटी सेवा नेपालका लागि उत्कृष्ट गन्तव्य बन्ने सम्भावना अधिक छ। यसलाई ब्याल गरेर सरकारले उपयुक्त वातावरण बनाइदिनुपर्दछ। उत्पादित विद्युत सकेसम्म स्वदेशमै प्रयोग गर्ने वातावरण राज्यले बनाउन सक्ने हो भने व्यापार घाटा धेरै हदसम्म कम गर्न सकिन्छ। विद्युतीय उपकरणहरूको खपत बढाउने, विद्युतीय सवारीसाधनहरू सञ्चालनका लागि सहज व्यवस्था गर्ने हो भने पेट्रोलियम पदार्थको अयातमा विदेशिने वार्षिक अर्बौँ रुपैयाँ जोगाउन सकिन्छ। मुलुकमा उत्पादित विद्युतको अधिकतम सदुपयोग गर्ने वातावरण बनाउन उपयुक्त नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्छ।

हाल भारतमा विद्युतको सहज निर्यातको वातावरण बनेको छ। प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालको हालै चीन भ्रमणमा नेपालमा उत्पादित विद्युत चीनतर्फ पनि निर्यात गर्नका लागि सकारात्मक छलफल भएको छ। यसको कार्यान्वयनका लागि राज्यले निरन्तर पहल गर्नुपर्दछ। बंगलादेश पनि नेपालको विद्युतको राम्रो बजार हुन सक्छ। यसका लागि विदेशीय समरूहदारी भएर पनि कार्यान्वयनको पाटो स्पष्ट भइसकेको छैन। अहिले प्रयासपछि, पूर्वाधारका क्षेत्रहरूमा सुधारका केही संकेत देखिए पनि कालो बादल हटेको छैन। विकास-निर्माणसँग सम्बन्धित आयोजना निर्माणमा ढिलाइले समग्र अर्थतन्त्रमा असर गरिरहेको छ। काठमाडौँ-तराई द्रुत मार्ग, निजगढ

अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल, पञ्चेश्वर बहुउद्देशीय परियोजना, माथिल्लो तामाकोशी जस्ता आयोजना समयमा निर्माण नहुँदा अर्थतन्त्रमा परेको अतिरिक्त व्ययभार अर्बौँ रुपैयाँ पुगिसकेको छ। संवैधानिक व्यवस्था अनुसार समयमै वजेट आउने गरे पनि सम्बन्धित कार्ययोजना आउन नसक्दा दोस्रो त्रैमासिकसम्म १० प्रतिशत पनि पुँजीगत खर्च हुन नसक्ने परिपाटी छ। निश्चित समय तोकेर आयोजना सुरु गर्ने र पूरा हुन नसके जरिवाना-हर्जाना तिराउने नीतिगत व्यवस्था छैन। समयमै बन्ने योजनाहरूमा पनि नीतिगत अन्योलले ढिलाइ भइरहेको छ। यसले अर्थतन्त्रमा दीर्घकालीन प्रभाव पार्ने संकेत देखिएको छ।

मुलुकको आर्थिक विकासमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेका महिला र साना उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहन-प्रवर्द्धनमा राज्यको ध्यान जान सकेको छैन। ८० प्रतिशत साना उद्यमीलाई कसरी राज्यले टेवा दिन सक्छ भन्ने हेक्का राख्नुपर्छ। कृषिसम्बन्धी साना र मझौला उद्योगको विकासका लागि राष्ट्रिय योजना आयोगको नेतृत्वमा विज्ञ समूह बनाएर सरकारले ठोस नीतिगत व्यवस्था गर्न आवश्यक छ। यसका लागि निजी क्षेत्रका छाता संगठनहरूले महत्त्वपूर्ण सहयोग गर्न सक्छन्। सरकार र निजी क्षेत्रको हातेमालोमार्फत साना तथा मझौला उद्योगहरूलाई प्रवर्द्धन गर्न सकिन्छ। आन्तरिक र बाह्य लगानीका लागि अहिले पनि थुप्रै नीतिगत फरकटहरू छन्। लगानीको एकद्वार नीति व्यवहारमा कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। सरकारले एकद्वार नीतिलाई प्रभावकारी रूपले कार्यान्वयनमा लैजान आवश्यक छ। एकद्वार नीति कार्यान्वयन गर्न सकिँयो भने अन्तर्राष्ट्रिय लगानीकर्तासँगै आन्तरिक लगानी वृद्धि भई खासगरी साना उद्यमीलाई फाइदा पुग्छ। यतातर्फ सरकार नीति प्रभावकारी हुनुपर्छ। मुलुक निजीकरण र उदायीकरणको अस्थायिक चरणमा छ। आर्थिक समृद्धिको मार्गचित्र तथा भिजन तय गर्न अन्तर्राष्ट्रिय सल्लाहकारलाई भित्र्याउन पनि सकिन्छ। मुलुकको आर्थिक विकास र समृद्धिको दीर्घकालीन मार्गचित्र तय गर्ने सबै पक्षलाई समेटेर थिक ट्याक बनाउन सकिन्छ।

उत्पादनमा प्रविधि भित्रिन सकेको छैन। उपलब्ध जनशक्तिको प्रभावकारी परिचालनमार्फत प्राकृतिक स्रोतसाधनको उच्चतम प्रयोग हुन सकेको छैन। प्रविधिका क्षेत्रमा थुप्रै युवा इन्जिनियरहरू उत्पादन भइसकेका छन्, जसलाई सुचना प्रविधि विकासको मूल प्रवाहमा संलग्न गराउन सकिन्छ। प्रदेशको कुनै पकेट क्षेत्रमा आईटी ग्राम बनाउन ढिलाइ भइसकेको छ। सरकारले बजारीकरण गरेर आईटी हब बनाउन सक्छ। मुलुकलाई खान पुग्ने कृषिजन्य वस्तुको माग कम्तीमा आफ्नै उत्पादनले धान्न सक्ने वातावरण बनाउन सक्नुपर्छ। वजेटमा बाँफो जमिनमा कृषिको आधुनिकीकरण, यान्त्रीकीकरण र सिंचाइको व्यवस्था गर्ने भनिएको त छ, तर व्यवहारमा कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। जीडीपीमा कुनै समयमा ७० प्रतिशतको योगदान गरेको कृषि क्षेत्र अहिले २३ प्रतिशतमा खुम्चिएको छ। यसको वृद्धिका लागि दीर्घकालीन सोचको खाँचो छ।

मुलुकले अंगीकार गरिरहेको उदार अर्थनीति सकारात्मक छ तर यसको गन्तव्य स्पष्ट हुन सकेको छैन। विश्वले तीव्र गतिमा विकास गरिरहेको सुचना प्रविधिलाई अंगीकार गर्दै नवीनतम सोच तथा नीति बनाउनु आजको मुख्य सर्त हो। अर्थतन्त्रको ८० प्रतिशत हिस्सा निजी क्षेत्रले ओगटेको छ। सरकारले समग्र आर्थिक क्षेत्रको विकास र निजी क्षेत्रमुखी वातावरण निर्माणका लागि कम्तीमा ५-१० वर्षसम्म टिकने खालको ठोस नीति ल्याउनुपर्‍यो। छ महिना वा वर्ष दिनमै परिवर्तन हुने आर्थिक नीतिले निजी क्षेत्रको मनोबल पटकपटक गिराएको छ। अस्थिर नीतिका कारण निजी क्षेत्र उत्पादनमुखी हुनुभन्दा पनि व्यापारतर्फ ढल्किरहेको छ। सरकारले विभिन्न आश्वासन दिइरहेको हुन्छ तर कार्यान्वयन गर्न सक्दैन। अन्य मुलुकमा निजी क्षेत्रलाई सरकारले वेवास्ता गर्छ। सरकार-निजी क्षेत्र सहकार्यको विकल्प छैन। एक रथका दुई पाङ्खा भन्ने तर आ-आफ्नै तवरले गन्तव्य निर्धारण गर्न खोज्ने हो भने समृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न कठिन भइरहनेछ। निजी क्षेत्रमैत्री वातावरण बनाउन सरकारले अब ढिलो गर्नु हुँदैन। मुलुकको आर्थिक भविष्यका लागि सरोकारवाला सबै निकाय गम्भीर भएर सोच्नुपर्ने बेला आएको छ।

मल्ल नेपाल चेम्बर अफ कमर्सका अध्यक्ष हुन्।

सबैका कुरा सुन्ने सुवास

कमल घिमिरे

कोहीकोही मान्छे निकै संवेदनहीन हुन्छन्। लासमाथि रिस पोच्छ्नु, मरिसकेका मान्छेप्रति आक्रोश पोच्छ्नु। गत महिना एमाले उपाध्यक्ष सुवासचन्द्र नेम्वाङको निधन भयो, जसका कारण नेपाली राजनीतिक क्षेत्रमा एक खालको निस्तथ्यता छाग्यो, त्यस बेला पनि मान्छेहरूले उनका कमीकमजोरी खोतल्न थ्याए। मान्छे, मरिसकेपछि, उसका कमीकमजोरी खोतलेर के गर्नु ?

नेम्वाङ शालीन र सरल व्यवहारका थिए, विरोधी पक्षको कुरासमेत एकदमै संयम भएर सुन्थे र त्यसलाई कसरी सम्बोधन गर्ने भन्नेमा चिन्तनशील रहन्थे। नेपालमा नेताहरू धेरै आए र गए, तर उनी जस्तो धैर्यवान् भएर काम गर्नहरू कमै भए, छन्। कोही त भिन्न विचारलाई सुन्न त के, त्यस्तो मान्छे अगाडि आयो भने पर्दै धकेलन अग्रसर हुन्छन्, तर नेम्वाङले कहिल्यै त्यसो गरेनन्। उनले धेरैका अवाजहरू सुने, विचारहरू सुने, तिनलाई कसरी सम्बोधन गर्ने भनी चिन्तन गरे। देशलाई उनीजस्ता नेताको जहिल्यै आवश्यकता परिरहनेछ, जसले कसैको अवाजलाई तलमार्फि नपारी सम्बोधन गर्न सकोस्।

सद्भाव र सहिष्णुताले भरिपूर्ण नेपाली समाज नेम्वाङको सपना थियो। एकअर्काका विचारको सम्मान उनको अर्को ध्येय थियो। तर उनको सपनाविपरीत खेलहरू भइरहेका छन्। नेपाली राजनीतिमा उनको अभावको पूर्ति कहिले होला र ? हामी आफूना अलोकतात्विक कामकुरा त्यागेर नेपाललाई सुन्दर-शान्त बनाउन लागे मात्र उनको सपना पूरा हुन सक्ला। जनताको शासन, गणतन्त्र भनेको यही हो। माथि बस्नेहरू हो, एक पटक सोच। जनताको त्याग र बलिदानलाई आफ्नो शिरमा राखेर काम गर। विश्वशैले हस्तक्षेप गरे पनि आफ्नो अडानमा विचलित नभई काम गर।

गणतान्त्रिक व्यवस्थालाई बलियो बनाउनु सबै नेपालीको दायित्व र धर्म हो। इतिहासले सुमेको यो जिम्मेवारीलाई इमानदार भएर पूरा गर्दैतिर हामी प्रयत्नशील होऔं। पाएको स्वतन्त्रतालाई विकृत नपारी।

शासन गर्नेहरूले आफू जनताको सेवक बनेर सत्तामा पुगेको हुँ भन्ने कहिल्यै नभूलुन। जनताप्रति क्रूर हुने शासकहरूको पतन भएको विश्वइतिहास छ। जनताप्रति क्रूर हुनेहरूको पतन निश्चित छ। लोकतान्त्रिक गणतन्त्रले हामीलाई स्वतन्त्रता दिएको छ। जनताले पाएको स्वतन्त्रताप्रति आँखा लाउनेहरूले रिक्रंशु शासन व्यवस्था चाहिरहेका छन्। योदेखि जनाता खोल्ने निराश छन्।

अहिलेको नेतृत्वले जनतामा तत्काल आशा जगाउनुपर्छ। शान्त र समृद्ध नेपालको निर्माणमा लाग्नुपर्छ। सहिष्णुताका खम्बाहरू बलियो बनाउन्तिर लाग्नुपर्छ। समयले यो जिम्मेवारी सबै नेपालीको काँधमा छोडेको छ। यसलाई इमानदारीसाथ पूरा गर्ने जिम्मा तपाईं-हामी सबैको हो। नेपाली भूमि त्यस्तो अनुपम फलवारी हो जहाँ सबै सम्प्रदाय-समुदायका मान्छे, सबै विचारका मान्छे अटाएका छन्। सबै जातजातिकका धर्म, संस्कृति, रीतिरिवाज अटाएका छन्। अनि हामी यस्तो पिवर भूमिमा जन्मेर पनि सहिष्णु बन्न सकेनौं भने दिक्कार छ, हामीलाई। हाम्रा विचार, व्यवहार सहिष्णु बनेनन् भने हाम्रो अस्तित्वकालै खतरा आउँछ, भन्ने सबैले बुझौं। यही नै नेम्वाङप्रति सच्चा श्रद्धाञ्जली ठहरिनेछ।

स्वास्थ्यकर्मीमाथि आक्रमणको मानवशास्त्रीय चिरफार

कपिल दाहाल

केही समययता नेपालमा स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्यकर्मीमाथि शुंभलावद्ध आक्रमण भइरहेका छन्। यस्ता घटनालाई मानवशास्त्रीय रूपमा कसरी बुझ्न सकिन्छ ? के यिनलाई नियन्त्रण वा सम्बोधन गर्न सकिन्छ ? सक्ने भाए कसरी ? यस्ता समस्याको समाधान कानुनी, सुरक्षात्मक र प्रशासनिक उपायमा मात्रै सीमित छैन, यसलाई चिकित्सा शि्षा, देशको कानुन परिपाननको अवस्था, विरामीबाट स्वास्थ्य सेवाग्राहीका रूपमा बदलिँदै गरेको अवस्था लगायत समग्रतामा बुझ्नुपर्छ। कुनै एक पक्षलाई मात्रै दोषी ठहर्‍याउनेभन्दा पनि भविष्यमा विरामी र स्वास्थ्यकर्मीबीचको सम्बन्ध र उपचारको प्रक्रियालाई कसरी सौहार्दपूर्ण बनाउन सकिन्छ भन्नेबारे यो लेख केन्द्रित रहनेछ।

धेरैजसो आक्रमण विरामीको मृत्यु वा उपचारका क्रममा असर अनपेक्षित परिणाम (साइड इफेक्ट) आएपछि भएको देखिन्छ। विरामी पक्षले धेरैजसो उपचारको विधि या त्यसको परिणामलाई लिएर आरोप लगाउने गरेको छ। के बिसंनु हुन्न भने, उपचार परिणामको मृत्युकल तथा त्यसमाथिको प्रतिक्रिया दुवै उत्तिकै महत्त्वपूर्ण हुन्छन्।

सुरुमा उपचारको परिणामप्राप्तिको मृत्युकलबनो कुरा गरी। पश्चिमा जगत बाट विस्तार गरिएको चिकित्सा पद्धतिलाई अन्य उपचारका विधिभन्दा उत्कृष्ट भएको मान्यता अहिले प्रायः देशमा स्थापित छ। रोग पहिचान र उपचार विधिमा प्राप्ति सफलता नै त्यस्तो दावीको मुख्य आधार हो। रोग पहिचानको क्षमता र यथोचित उपचारको उपाय छिट्टै अवलम्बन गरिने भएकाले नै यो पद्धतिले अरुभन्दा व्यापक, सबैसुविध्य र राज्यको तहमा पनि भन्डै एकलौटी

रूपमा स्रोत र साधनको उपयोग गर्न पाएको देखिन्छ।

अधिकांश आक्रमण यही आधुनिक चिकित्सा पद्धतिमा आधारित संस्था र चिकित्सकमाथि भएका छन्। यो ज्यादती त्यस बढ्दै छ भन्ने त छँदै छ, यसलाई अर्को कोणबाट हेर्दा फरक दृश्यसमेत देखिन्छ। विरामी र सेवाग्राही जता बढी जान्छन्, असन्तुष्टि-सन्तुष्टिको मात्रा स्वाभाविक रूपमा त्यतै ज्यादा हुने भैहाल्थो। सेवाग्राहीहरूको सन्तुष्टि त व्यक्तिगत रूपमा मात्रै होला, तर असन्तुष्टि भौतिक आक्रमणका रूपमा सार्वजनिक भइरहेको छ।

आधुनिक चिकित्सा पद्धति यसरी आक्रमणको तागे नै बन्नुको कारणचाहिँ विरामी पक्षको अपेक्षा धेरै भार पनि हो। वैज्ञानिक निदान र उपचार पद्धति, दक्ष चिकित्सक तथा सुविधासम्पन्न अस्पतालमध्ये सबै वा केही विशेषता भएको ठाउँमा उपचार गर्न जाने विरामीको आशा निको भएर घर फर्कन सकिन्छ भन्ने नै हुन्छ। लामो लाइन लागेर र पालो कुँरेर जँचाएको चिकित्सक, विभिन्न औषधि र उपचार प्रक्रियाका कारण निको हुने अपेक्षालाई स्वाभाविक रूपमा लिइएको हुन्छ, जसका लागि विरामी पक्षले पैसा तिरेको हुन्छ। जव स्वाभाविक ठानिएका उपचारका अपेक्षा आशिक वा पूर्ण रूपमा पूरा हुँदैनन्, त्यसपछि भौतिक आक्रमण भएको देखिन्छ।

हार्वर्ड विश्वविद्यालयका चिकित्सा मानवशास्त्रका प्राध्यापक आर्थर क्याइन्स्यनका अनुसार, आधुनिक चिकित्सा पद्धतिका दुई महत्त्वपूर्ण पक्ष चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मी र विरामी पक्ष फरक-फरक दृष्टिकोणका आधारमा रोगको कारण, निदान र उपचारको उपाय हुन्छ भन्ने ज्ञान र विश्वास बोकेर बसेका हुन्छन्। यस्ता फरक विश्वदृष्टि बोक्ने व्यक्तिहरूको विचार त्यति बेला छरपस्ट हुन्छ जव उपचारको अपेक्षित नतिजा आउँदैन। त्यसो भए के यी दुई थरीको फरक बुझाई र त्यसबाट उत्पन्न हुन सक्ने दुस्परिणामलाई स्वाभाविक रूपमा मात्रै लिने त ? के त्यसलाई सम्बोधन गर्न सकिँदैन ?

चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूले उपचार विधिको सीमा र सम्भावित जोखिमबारे विरामी पक्षलाई

स्पष्ट रूपमा बुझाउन सक्नुलाई आफ्नो महत्त्वपूर्ण सीप मान्नुपर्छ। तर, उपलब्ध निदानको रिपोर्ट र चिकित्सकको आफ्नो समूहको ज्ञान तथा अनुभवका आधारमा छनोट गरिएको उपचार विधि अन्तिम र शाश्वत सत्य होइन भनेर आफूले पनि स्वीकार गर्ने तथा विरामी पक्षलाई पनि बुझाउन सक्नुपर्ने देखिन्छ। यति भए मात्र विरामीको अपेक्षालाई 'साइज' मा राख्न सकिन्छ। चिकित्सकहरूले मात्रै होइन, सम्पूर्ण स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वास्थ्य संस्थाका कर्मचारीहरूले विरामी पक्षसँग जानकारी लिँदा-दिँदा स्पष्टसँग अनिवार्यक अपेक्षा नबढ्ने गरी विचारको समेषण हुनु जरुरी छ। धेरैजसो आक्रमण चिकित्सकमाथि भए पनि गहिरिएर अध्ययन गर्ने हो भने कारणचाहिँ स्वास्थ्य संस्थाका अन्य विभिन्न व्यक्ति, पक्ष र प्रक्रियासँग जोडिएको पनि हुन सक्छ।

अपेक्षित परिणाम नशार्उँदा विरामी पक्षले कहिलेकाहीँ डाक्टरको क्षमता र ज्ञानमाथि नै प्रश्न उठाएको पाइन्छ, जसका बारेमा सजिलै सत्यतथ्य पत्ता लगाउन सकिन्छ। तर, धेरै आरोपचाहिँ विरामीको वैलैमा र उपयुक्त विधिबाट उपचार नगरिएको भन्ने खालकै हुन्छन्। कहिलेकाहीँ सरकारी अस्पतालहरूमा विरामीको जरुरी अवस्थाप्रति संवेदनशील भार ध्यान नदिइएको पाइन्छ। अर्कोतिर, आफूले उपचार गर्न नसके हो भनी पहिल्यै थाहा हुँदाहुँदै विरामीको उपचार हुन सक्ने अमूल्य समय अनावश्यक रूपमा खपत गर्नु कानुनी, नैतिक र मानवीय कुनै पनि दृष्टिले उपयुक्त देखिँदैन। तर, सधैं चिकित्सकलाई आफूले नै उपचार गर्न सक्छु कि सकिदैन भन्ने थाहा नहुन पनि सक्छ। यस्तो अवस्थामा विरामी पक्षको विश्वास जित्ने

धेरैजसो आक्रमण चिकित्सकमाथि भरए पनि गहिरिएर अध्ययन गर्ने हो भने कारणचाहिँ स्वास्थ्य संस्थाका अन्य विभिन्न व्यक्ति, पक्ष र प्रक्रियासँग जोडिएको पनि हुन सक्छ।

गरी उपचारको प्रयास गर्नु र गरेको हो भन्ने कुरा उनीहरूलाई राम्ररी जानकारी दिनुपर्छ।

अहिलेको अवस्थामा विरामी र चिकित्सकबीच आपसी विश्वास कम हुँदै गएको छ। एक थरी विश्वासमा संकट ल्याउने एउटा प्रमुख कारण चिकित्सकहरूको पैसामुखी प्रवृत्ति हो भन्ने आरोप पनि विरामी पक्षले लगाउने गरेको छ। स्वास्थ्य सेवा बजारबाट बढी निर्देशित हुँदै जाँदा चिकित्सकहरूले पनि विरामीसँगको सम्बन्धमा त्यसको असर कतिको पर्ला भनी हेक्का राख्नुपर्छ। स्वास्थ्य सेवा बजारमा खरिद गरिने वस्तुभै भएको छ र यो कुरा खरिदकर्ताले राम्ररी बुझेका छन्। उनीहरू त्यस अनुरूपकै सम्मान चाहन्छन्। अब चिकित्सकले उपचारको कुनै पनि कुरा विरामीलाई पूर्ण रूपमा जानकारी नगराई सुख छैन। स्वास्थ्य सेवाको बजारमा अब विरामी राजा हो, उसको यथोचित सम्मान हुनुपर्छ। आफ्नो रोग र सम्प्राचार बोरे जान्न पाउने उसको अधिकार सुरक्षित र सम्मानित हुनुपर्छ।

विरामी पक्षलाई उनीहरूको कुरा सुनिएको छ र उपचार प्रक्रिया पनि सही अवलम्बन गरिएको छ, भन्ने अनुभूति गराउन अत्यावश्यक छ। धेरै

ठाउँमा आक्रमणको कारण खोतल्दा यस्तो नभएको बुझाई रहेको पाइएको छ। चिकित्सकहरूले रोगको निदानको प्रक्रियाको मात्रै होइन, आधुनिक चिकित्सा प्रणालीको सीमालाई पनि ध्यानमा राख्दै विरामी पक्षको संवेदनतालाई ख्याल गर्नुपर्दछ। चिकित्सा विज्ञानको सीमालाई जाँत आत्मसात् गर्न सक्थे, सेवाप्रायकहरूमा विनयशीलताले त्यति नै बढी ठाउँ पाउँछ।

चिकित्सकीय लापरवाही अनिच्छित रहे पनि कहिलेकाहीँ अनपेक्षित रूपमा हुन सक्छ। त्यस्तो अवस्थामा सेवाग्राहीलाई भएको क्षतिमध्ये जीवनकै नसके पनि आर्थिक, सामाजिक तथा व्यापिक रूपमा परिपूर्ण गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यस्तो अवस्थामा शीघ्र उचित, सही छान्विन भई दोषीमाथि यथेष्ट कारवाही हुन सक्छ भन्ने विश्वास अहिले विरामी पक्ष र सेवाग्राहीमा डगमगाएको पाइएको छ, जसले गर्दा अपेक्षालाई पीडित ठानेको पक्षले कानुन हातमा लिने अवस्था आएको देखिन्छ। पीडितको अवस्था औंचकुर र न्याय प्रदानमा संलग्न हुने सबै व्यापिक, अर्थन्यायिक तथा अन्य निकायले आफ्नो काम यथाशीघ्र निष्पक्ष रूपमा गरेमा यस्तो दुःखद अवस्था पक्कै आउन पाउँदैन। त्यसैले दोषको भागीदार चिकित्सक, स्वास्थ्य संस्था र विरामी पक्ष मात्र होइन भन्ने चेत् सबैमा हुन जरुरी छ।

के यी सम्बोधन र समाधानका उपायहरू स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने बेला मात्रै अवलम्बन गर्ने हो त ? त्यति मात्र भाव भए पुग्छ ? अवश्य पुग्दैन। त्यसका लागि स्वास्थ्यका पाठ्यक्रममा मानवीय संवेदनका पक्षलाई समेट्दै कसरी व्यवहार, सञ्चार र अन्तर्क्रिया गर्ने भन्ने विषयलाई पनि उत्तिकै महत्त्व दिनुपर्छ। अहिलेको टड्कारो समस्यालाई समाधान गर्न त भौतिक आक्रमणको घटनालाई विरामी वा मृतकको अवस्था र कारणसँग जोडेर हेर्नु कानुनको पूर्ण रूपमा परिपालना गराउनु, दोषीलाई कारवाहीको भागीदार बनाउनु र कुनै पनि पक्षलाई राजनीतिक संरक्षण दिने प्रवृत्ति अन्त्य हुनु जरुरी छ।

चिकित्सा मानवशास्त्री दाहाल विष्णुवन विश्वविद्यालयमा प्राध्यापनरत छन्।

- WOODWORKING ADHESIVE
- LAMINATION ADHESIVE
- CYNACRYLAITE ADHESIVE
- STICKER & SIDE PASTING ADHESIVE

दसैँमा काठमाडौँलाई १ अर्ब ६० करोडका खसीबोका

व्यवसायीले ५० हजार, खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीले भने २ हजार खसीबोका र १ हजार च्याग्रा ल्याउने

■ राजु चौधरी (काठमाडौँ)

दसैँ नजिकिँदै गर्दा सरकार र व्यवसायीले डेढ अर्ब रूपैयाँभन्दा बढीका खसीबोका र च्याग्रा भित्र्याउने तयारी थालेका छन्। सरकार र व्यवसायीले गरी उपत्यकामा १ अर्ब ६० करोड रूपैयाँभन्दा बढीका खसीबोका र च्याग्रा ल्याउन लागेका हुन्। सरकारी स्वामित्वको खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीले २ हजार खसी र १ हजार च्याग्रा ल्याउने बताएको छ। यसका लागि ८ करोड ३३ लाख ४० हजार रूपैयाँ बजेट विनियोजन गरिएको कम्पनीका विक्री वितरण विभाग प्रमुख भीमबहादुर थापाले जनाए।

निजी व्यवसायीले भने ५० हजार खसीबोका र १० देखि १५ हजार च्याग्रा ल्याउन बताएका छन्। एउटा खसीको औसत तौल ३५ देखि ४० किलो हुने काठमाडौँ चौपाया खरिदविक्री प्रालिका अध्यक्ष जनक खड्काको भनाइ छ। तिनको औसत मूल्य २० देखि २२ हजार पर्छ। '२० हजारका दरले ५० हजार खसीबोकाको मूल्य १ अर्ब रूपैयाँ हुन्छ। गत वर्षभैँँ यस वर्ष करिव १० देखि १५ हजार च्याग्रा ल्याउँछौँ,' उनले भने, 'एउटा च्याग्राको मूल्य ३५ देखि ४५ हजार रूपैयाँसम्म पर्छ। औसत मूल्य ३५ हजारका दरले ५२ करोड ५० लाख रूपैयाँ पर्छ।'

खाद्य कम्पनी, पशु सेवा विभाग र व्यवसायीसहित भएको बैठकमा निजीतर्फबाट ५० हजार खसीबोका, खाद्यले २ हजार खसीबोका र १ हजार च्याग्रा ल्याउने निर्णय भएको उद्योग बाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयका प्रवक्ता गजेन्द्र ठाकुरले जनाए। सोहीअनुसार गार्डगार्डमा खसीबोका खरिद प्रक्रिया सुरु गरिने उनको भनाइ छ। 'सरकारी खसीबोका यही असोज २१ बाट विक्री थाल्छौँ। प्रतिकिलोमा १० रूपैयाँ छुट दिन्छौँ,' उनले भने।

यसपालि स्वदेशमै उत्पादित खसीबोका र च्याग्रा खरिदविक्री गर्ने लक्ष्य रहेको उनले बताए। जिल्ला जिल्लामा उत्पादन बढेकाले

स्वदेशी उत्पादनलाई नै प्राथमिकता दिन आग्रहसमेत गरिएको उनको भनाइ छ। बैठकमा पशु सेवा विभागले नेपालमा खसीबोकाको संख्या ३३ लाख रहेको तथ्यांक प्रस्तुत गरेको थियो। वार्षिक उत्पादन २० प्रतिशतले बढ्छ। अर्थात् साढे ७ लाख उत्पादन हुन्छ। नेपालमा वार्षिक खसीबोकाको माग ५ लाख रहेको जनाइएको छ।

'मागभन्दा उत्पादन बढी नै रहेकाले विदेशी आयात गर्नुपर्ने बाध्यता छैन,' उनले भने, 'स्वदेशी खरिद हुँदा किसानलाई पनि राम्रो हुन्छ।' गत वर्षको दसैँमा व्यवसायीले जिल्लाबाट ४० हजार खसीबोका ल्याएर विक्री गरेको मन्त्रालयको तथ्यांक छ। यसपालि ५० हजार ल्याउने ठाकुरले जनाए। निजी क्षेत्रको तुलनामा सरकारी खसीबोका र च्याग्राको संख्या भने धेरै कम छ। यता, सरकारी अधिकारी भने मुख्य उद्देश्य मूल्य हस्तक्षेप रहेको दाबी गर्छन्।

खाद्य व्यवस्था व्यापार कम्पनीले यसपालि लक्ष्य थोरै बढाएको छ। खसीबोका खरिद

बजेट पनि ६ करोड ४३ लाखबाट बढाएर ८ करोड ३३ लाख ४० हजार पुर्‍याएको छ। गत वर्ष खाद्यले २३ सय खसीबोका/च्याग्रा खरिद गर्ने लक्ष्य राखेको थियो। यसपालि ३ हजार लक्ष्य राखेको थापाको भनाइ छ।

'संख्याका हिसावले थोरै भए पनि हाम्रो मुख्य उद्देश्य बजार मूल्य हस्तक्षेप नै हो,' थापाले भने, 'सरकारले बेच्न थाल्दा मनोमानी मूल्य हट्छ।' विगतमा जसरी यसपालि पनि हेटौँडा, दाङ, धादिङ, मकवानपुरलगायत जिल्लाबाट खसीबोका किन्ने योजना रहेको खाद्यले जनाएको छ। खसीबोका किन्न खाद्यको जिल्ला प्राथमिक खरिद समिति हुन्छ। समितिमा प्रमुख जिल्ला अधिकारी, खाद्य, कृषि विकास र किसानसहित सदस्य रहन्छन्। समितिले मूल्य निर्धारण गरेपछि सोही मूल्यमा खरिद हुन्छ। प्रशासनिक र हुवानी खर्च जोडेर खाद्यले मूल्य निर्धारण गर्ने गरेको उनको दाबी छ।

गत वर्ष सरकारले सहूलियत दरमा विक्री गर्ने खसीबोकाको मूल्य प्रतिकिलो ६ सय ७०

रूपैयाँ तोकेको थियो। चौपाया खरिदविक्री सेवा संघले तराईको खसी प्रतिकिलो ७ सय १० देखि ७ सय ५० रूपैयाँ तोकेको थियो। लोकल खसी प्रतिकिलो ६ सय ८० देखि ७ सय १० रूपैयाँ तोकेको थियो।

खाद्यले च्याग्राको मूल्य प्रतिकिलो १२ सय ६० रूपैयाँ तोकेको थियो। त्यसमा प्रतिकिलो १० रूपैयाँ छुटसहित उपभोक्तालाई प्रतिकिलो १२ सय ५० रूपैयाँमा बेचेको थियो। व्यवसायीले सुरुमा च्याग्राको मूल्य प्रतिकिलो १३ सय रूपैयाँ तोकेका थिए। खाद्यको च्याग्रा सकिएपछि भने मूल्य बढाएका थिए।

काठमाडौँ चौपाया खरिदविक्री प्रालिका अध्यक्ष जनक खड्काले भने यसपालि हिउँदे दसैँ भएकाले मूल्य खासै नबढ्ने दाबी गरे। 'यसपालि स्वदेशमै पर्याप्त उत्पादन छ। हिउँदे दसैँ भएका कारण ढुवानीमा समस्या हुन्,' उनले भने, 'गत वर्षको तुलनामा महँगो पर्दैन।' यसपालिको दसैँमा करिव १५ प्रतिशत स्वदेशी खसीबोका विक्री हुने उनको भनाइ छ।

सोलीको सेयर बेचेर निगमलाई जहाज किन्न सुभाब

■ सुरज कँवर (काठमाडौँ)

४८ अर्ब ऋणभार खेपिरहेको नेपाल वायुसेवा निगमलाई तत्काल उकास्न सोली होटलमा रहेको उसको ४ अर्ब ५७ करोडको सेयर स्वामित्व विक्री गर्नुपर्ने सुभाब एक अध्ययन समितिले दिएको छ। पूर्वगभर्नर शिपिन्द्रबहादुर क्षेत्रीको संयोजकत्वमा ०७९ चैतमा गठित 'नेपाल वायुसेवा निगमको संरचनागत एवं व्यवस्थापकीय अध्ययन तथा सिफारिस समिति'ले निगमका लागि स्रोतको जोहो गर्न उक्त सुभाब दिएको हो। कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोषलगायत वित्तीय संस्थाको ऋण तिनै नसकिरहेको निगमलाई उकास्न समितिले उसको सम्यति विक्री गरेर भए पनि उकास्नुपर्ने सुभाब सरकारलाई दिएको हो।

'निगमको सोली होटल लिमिटेडको सेयर किता स्वामित्व संख्या १ करोड ३ लाख ३३ हजार ६ सय ९९ छ,' प्रतिवेदनमा भनिएको छ, 'भदौ १९ मा उक्त सेयरको बजार मूल्य प्रतिकिता ४ सय ४३ भएका आधारमा कुल बजार मूल्य ४ अर्ब ५७ करोड ७८ लाख २८ हजार ६५ पुगेकाले उक्त सेयर विक्री गरी प्राप्त हुने रकम नयाँ जहाज खरिद गर्न उपयोग गर्न सकिने देखिन्छ।' क्षेत्रीका अनुसार निगमको व्यवस्थापकीय सुधारबारे अध्ययन गर्न गठित उच्चस्तरीय समितिमध्येको यो नवौँ हो।

खाद्यले च्याग्राको मूल्य प्रतिकिलो १२ सय ६० रूपैयाँ तोकेको थियो। त्यसमा प्रतिकिलो १० रूपैयाँ छुटसहित उपभोक्तालाई प्रतिकिलो १२ सय ५० रूपैयाँमा बेचेको थियो। व्यवसायीले सुरुमा च्याग्राको मूल्य प्रतिकिलो १३ सय रूपैयाँ तोकेका थिए। खाद्यको च्याग्रा सकिएपछि भने मूल्य बढाएका थिए।

काठमाडौँ चौपाया खरिदविक्री प्रालिका अध्यक्ष जनक खड्काले भने यसपालि हिउँदे दसैँ भएकाले मूल्य खासै नबढ्ने दाबी गरे। 'यसपालि स्वदेशमै पर्याप्त उत्पादन छ। हिउँदे दसैँ भएका कारण ढुवानीमा समस्या हुन्,' उनले भने, 'गत वर्षको तुलनामा महँगो पर्दैन।' यसपालिको दसैँमा करिव १५ प्रतिशत स्वदेशी खसीबोका विक्री हुने उनको भनाइ छ।

सोली होटलमा नेपाल वायुसेवा निगमको ४ अर्ब ५७ करोडको सेयर स्वामित्व छ

खोजेर निगमलाई तत्काल उकास्नुपर्ने भनेको छ।

अध्ययन कार्यदलले यसको हालको राजनीतिक नेतृत्वबाट हुने संचरना सुधार गर्नुपर्ने भनेको छ। राजनीतिक दलले स्वाथंका लागि निगमको ऐन संशोधन गरी पर्यटन सचिव पदेन अध्यक्ष रहने प्रावधान खारेज गर्दै मान्त्रिपरिषद्बाट अध्यक्ष नियुक्त गर्दै आएका छन्। यसलाई हटाई सचिवलाई पदेन अध्यक्ष राखेर अध्ययन समितिले प्रमुख कार्यकारी नियुक्त गर्नुपर्ने सुभाएको छ। राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष संयोजक रहेको समितिबाट खुला प्रतिस्पर्धा गरी प्रमुख कार्यकारी नियुक्त गरिनुपर्छ,' क्षेत्रीले भने, 'यसो गरिएन भने निगममा सुधार हुदैन।' अध्ययन समितिले निगमको अहिलेको

संरचनालाई पनि बदल्नुपर्ने भनेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय र आन्तरिक उडानका लागि भिन्नाभिन्न संस्था खडा गर्नुपर्नेमा पनि समितिको जोड छ। 'निगमलाई होलिड कम्पनीमा परिणत गरी अधिक सेयर सरकार र सर्वान्धत संस्थाको रहने गरी अन्तर्राष्ट्रिय र आन्तरिक उडानका लागि छुट्टाछुट्टै सहायक कम्पनीको निर्माण गरिनुपर्छ,' प्रतिवेदनमा भनिएको छ, 'होलिड कम्पनीले भूमिस्थ सेवा, विमान सञ्चालन तालिम, क्याटरिङ र मर्मतसम्बन्धी एमआरओ गर्न सक्नेछ।' पुरातन शैलीमा सञ्चालन भइरहेको निगममा समितिले 'रिसर्च एन्ड इन्गेनेसर्न' र 'सूचना प्रविधि' विभाग थप्नुपर्ने भनेको छ। त्यसैगरी सञ्चालक समितिको प्रत्यक्ष मातहत सञ्चालन हुने गरी एक लेखा समिति पनि थप्नुपर्ने प्रतिवेदनमा औल्याइएको छ। हाल अत्यधिक विवादमा आइरहने बाणिज्य विभागलाई मार्केटिङ विभागमा रूपान्तरण गर्न पनि सुभाइएको छ। प्रतिवेदनले निगम अहिले पुँजी अभाव तथा ऋण र जहाज अभावको चर्को दबावमा रहेको जनाउँदै सरकारलाई अन्य मुलुकमा जस्तै पुँजी थपी आवश्यक मात्रामा जहाज थपन भनेको छ।

भरपदौँ र सर्वमुलभ भाडामा हवाई सेवा दिन ०१५ सालमा स्थापित निगम ०५० देखि आरालो लादै ०८० सम्म फर्न्दै ५० अर्ब ऋणमा छ। ०५८ सालयता निगम सुधार गर्न मान्त्रिपरिषद्, मन्त्री-सचिवस्तरीय र निगमवाटै कम्तीमा एक दर्जन अध्ययन कार्यदल बनिसकेका छन्। यसैलाई निरन्तरता दिँदै पर्यटनमन्त्री सुदन किराँतले चैत अन्तिम साता पूर्वगभर्नर क्षेत्रीको अध्यक्षतामा अध्ययन समिति बनाएका थिए। यसलाई व्यवस्थापन र संस्थापन सुधारसहित आठ विषय अध्ययन गर्न कार्यदिश दिइएको थियो।

आधा दर्जन सडक अध्ययन र निर्माण अघि बढाउन चीन तयार

सिमकोट-हिल्सा सडक स्तरोन्नति गर्न दुई देशबीच समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर

■ विमल खतिवडा (काठमाडौँ)

प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालको चीन भ्रमणका क्रममा आधा दर्जन सडक पूर्वाधार निर्माणको प्रस्ताव गरिए पनि सिमकोट-हिल्सा सडक स्तरोन्नतिका लागि मात्र दुई देशका अधिकारीबीच समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ। अन्य पूर्वाधार निर्माण र अध्ययनको काम अघि बढाउने विषयमा भने छलफल मात्र भएको हो। छलफलमा राखिएका आधा दर्जनभन्दा बढी पूर्वाधारको काम अघि बढाउने सम्बन्धमा चीन सकारात्मक रहेको भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय सचिव केशवकुमार शर्माले जनाए।

'सिमकोट-हिल्सा र अरनिको राजमार्ग स्तरोन्नतिको काम चीन सरकारबाट हुनेछ,' उनले भने, 'टोखा-छहरे सुरुडमार्गको निर्माण थाल्न पहिला सम्भाव्यता अध्ययनको काम छिटो सक्न सहमति भएको छ।' अहिले यो सुरुडमार्गको प्रारम्भिक अध्ययन मात्र भएको हो। 'सिमकोट-हिल्सा सडक स्तरोन्नति गर्नेबारे समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएपछि बाह्रबिसे-तातोपानी सडक स्तरोन्नति र टोखा-छहरे सुरुडका सम्बन्धमा दुई देशका अधिकारीबीच छलफल भएर संयुक्त वक्तव्य आएको हो,' उनले भने।

आगामी बजेटमा अध्ययनसँगै निर्माण थाल्ने भन्दै अर्थमन्त्री प्रकाशशरण महतले काठमाडौँको टोखादेखि नुवाकोटको छहरे जोड्ने टोखा-छहरे सुरुडमार्गलाई बजेटमा राखेका छन्। चिनियाँ प्राविधिक टोलीले यो सुरुडमार्गको प्रारम्भिक अध्ययन गरेको चार वर्ष बिते पनि थप प्रगति छैन, जसले गर्दा चालु आर्थिक वर्षमै निर्माणमा जान सकिने अवस्था छैन। तर अर्थमन्त्री महतले यही वर्ष निर्माण थाल्ने भन्दै १ अर्ब २५ करोड रूपैयाँ छुट्याएका छन्। ०७६ फागुनमा २० जनाको चिनियाँ टोलीले सुरुडको अध्ययन गरेको थियो। सुरुमा सुरुडको दूरी ७ किमि हुने भनिएको थियो। तर प्राविधिक टोलीले चार किमि हुन सक्ने प्रारम्भिक अध्ययनका क्रममा जानकारी गराएको थियो। टोखा-छहरे सुरुडको

फाटल तस्विर : कान्तिपुर

निर्माण चीन सरकारवाटै गराउने गरी भ्रमणका क्रममा प्रस्ताव गरिएको हो।

'प्रारम्भिक अध्ययनको काम चीनले सक्ने र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (ईआईए) नेपाल सरकारले गर्ने हो,' सचिव शर्माले भने, 'यी दुवै काम छिटो सकेर विस्तृत परियोजना रिपोर्ट (डीपीआर) को काम अघि बढाउन चीन

सकारात्मक छ।' चीन र नेपाल जोड्ने सीमा नाकामा सडक पूर्वाधार निर्माण र स्तरोन्नति गर्नेबारे पनि छलफल भएको छ। 'चीनले बनाउने केरूड-काठमाडौँ रेलमार्गको अध्ययनलाई छिटो गर्नेदेखि अन्य पूर्वाधार निर्माणको अपडेटसहित छलफल गरिराखे निर्णय भएको छ,' उनले भने, 'चीन भ्रमणमा जानुअघि नै

अध्ययन र निर्माण थालिएका कामलाई निरन्तरता दिने सहमति भएको छ।' भ्रमणमा प्रधानमन्त्री दाहालसँगै भौतिकमन्त्री प्रकाश ज्वाला, सचिव शर्मालगायत सहभागी थिए।

यसैगरी अरनिको राजमार्ग अन्तर्गत थुलिखेलदेखि बाह्रबिसे हुँदै तातोपानी नाकासम्मको ८४ किमि सडक स्तरोन्नतिको काम पनि चीनले गर्ने भएको छ। सूर्यविनायक-थुलिखेलसम्म चार लेनमा सडक विस्तार गर्ने गरी ठेक्का भइसकेको छ। अब थुलिखेलदेखि तातोपानी नाकासम्म डेढ लेनमा रहेको सडकलाई दुई लेनमा स्तरोन्नति गर्न लागिएको हो।

यी सबै आयोजनाको अध्ययनदेखि निर्माणसम्म चीनसँग अनुदानमा गर्न माग गरिएको भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयका विकास सहायता समन्वय तथा गुणस्तर महाशाखा प्रमुख सहसचिव अर्जुनजंग थापाले जनाए। **बाँकी पृष्ठ १०** ►►

पोषक

पेलेट दाना

You can trust...

पोषक पेलेट दानाको उपभोक्ता मूल्य घटाईएको जानकारी

नजिकिदै गरेको महान चाडपर्वहरु बिजयादशमी, दिपावली तथा छठ पर्वको मंगलमय शुभकामना सहित सम्पूर्ण कुखुरापालन व्यवसायमा संलग्न कृषक दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरुलाई मिति २०८०/०६/१४ बाट लागु हुने गरी हाम्रा उत्कृष्ट दानाहरुमा निम्न बमोजिमको उपभोक्ता मूल्य घटाईएको जानकारी गराउँदछौ ।

दानाका प्रकारहरु	घटेको मूल्य प्रति के.जी.मा
BPS, B1, B2, B3 & L1	रु. ३/-
L2 & L3	रु. ५/-

ॐ वातो बिरो फिड

ईण्डष्ट्रिज प्रा. लि.

बिरगंज, नेपाल

। अर्थ संक्षेप

एमआईटीमा बीबीए र एमबीएका कक्षा

काठमाडौँ (कास)- मोडल इन्स्टिच्युट अफ टेक्नोलोजी (एमआईटी) काठमाडौँले इन्टरनेसनल अमेरिकन युनिभर्सिटी (आईएयू) सँगको सहकार्यमा बीबीए र एमबीए कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने भएको छ। स्वदेश तथा विदेशका राम्रा विश्वविद्यालयका कार्यक्रम सञ्चालन गरी विश्वस्तरको ज्ञान र क्षमता प्रदान गर्न उच्च शिक्षामा व्यवस्थापन र आईटीका कार्यक्रम सुरु गर्ने एमआईटीका प्रतिनिधि रामकृष्ण दाहालले बताए। यी कार्यक्रम सर्वसुलभ शुल्क र छात्रवृत्तिसहित सञ्चालन गर्न लागिएको उनको भनाइ छ।

बीवाईडी ब्लेड ब्याट्रीमा ‘नेल पेनेट्रेसन टेस्ट’

काठमाडौँ (कास)- नेपालका लागि बीवाईडी अटो इन्डस्ट्रीको आधिकारिक वितरक साइमेक्स इन्कले सफलतापूर्वक बीवाईडी ब्लेड ब्याट्रीको तापवाहन परीक्षण (नेल पेनेट्रेसन टेस्ट) गरेको छ। परीक्षणका क्रममा अत्यधिक प्रतिकूल परिस्थितिमा पनि बीवाईडी ब्लेड ब्याट्रीमा सतहको ताप उल्लेखनीय रूपमा कम रहेको पाइएको छ भने सोही अवस्थामा अरू धेरै ब्याट्री विस्फोट भई आगो लागेको पाइएको छ। साइमेक्स इन्कका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सहिल श्रेष्ठले विद्युतीय गाडीलाई ब्लेड ब्याट्रीको सुरक्षाले एक कदम अगाडि बढाएको बताए। ‘परम्परागत लिथियम आयन ब्याट्री परीक्षणका बेला ५०० डिग्री सेल्सियसभन्दा माथिको खतरनाक उच्च तापक्रमसम्म पुगेर विस्फोट भई आगो लागेको थियो भने ब्लेड ब्याट्रीको सतहको तापक्रम ३० देखि ६० डिग्री सेल्सियससम्म मात्र पुगी आगो वा विस्फोटको केही सम्भावना देखिएन,’ साइमेक्स इन्कद्वारा जारी विज्ञप्तिमा उल्लेख छ। ‘नेल पेनेट्रेसन टेस्ट’का बेला ब्लेड ब्याट्रीको प्रदर्शनले यसको असाधारण सुरक्षा पुष्टि गरेको कम्पनीले जनाएको छ। ‘अनपेक्षित वाहिरी तत्वको प्रभावमा पनि अप्रभावित र सुरक्षित रहनुले ब्लेड ब्याट्रीको सफल प्रमाण दर्शाउँछ,’ विज्ञप्तिमा भनिएको छ, ‘दवाउँदा, कुलियोँदा, मोड्दा र ३०० डिग्री सेल्सियससम्मको तापक्रममा र २६० प्रतिशतभन्दा माथि चार्ज गरेको अवस्थालगायत परिस्थितिमा पनि ब्लेड ब्याट्रीले सफलतापूर्वक परीक्षण पार गरेको छ ।’

चितवनमा सिटोनको सोरुम

काठमाडौँ (कास)- नेपालका लागि सिटोन गाडीको आधिकारिक वितरक साँगिला मोटर्सले चितवनमा नयाँ सोरुम विस्तार गरेको

छ। चितवनको भरतपुर-१०, रिजाल चोकमा खोलिएको नयाँ सोरुमको नाम ओजोन मोटर्स कम्पनी छ। सोरुममा सिटोन ईसीथ्री र सिटोन सीथ्री मोडल विक्रीका लागि राखिएका छन्। उद्योग वाणिज्य संघ चितवनका अध्यक्ष चुननारायण श्रेष्ठ, सीसीआईसीका वरिष्ठ उपाध्यक्ष सुमनकुमार श्रेष्ठ, नेपाल पत्रकार महासंघका अध्यक्ष नारायण अधिकारी र सिटोनका लागि नेपालको आधिकारिक विक्रेता साँगिला मोटर्सका असिस्टेन्ट जनरल म्यानेजर किरण श्रेष्ठले शुक्रवार एक कार्यक्रमबीच सोरुम उद्घाटन गरे। लाइभ भेरिएन्टको सिटोनको मूल्य ३२ लाख ९९ हजार रुपैयाँ र फिल भेरिएन्टको मूल्य ३४ लाख ९९ हजार रुपैयाँ तोकिएको कम्पनीले जनाएको छ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट हिमाल रेमिटको भुक्तानी

काठमाडौँ (कास)- अब राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट हिमाल रेमिटको रेमिटयान्स भुक्तानी हुने भएको छ। बैंकका तर्फबाट विभागीय प्रमुख ऋषिराम ढकाल र रेमिटका लागि प्रिन्सिपल एजेन्ट सीएफएस रेमिटका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत बबी शर्मांले यससम्बन्धी सम्झौतामा हस्ताक्षर गरे। विश्वका जुनसुकै देशमा रहेका आफन्तले हिमाल रेमिटबाट पठाएको रेमिटयान्स अब राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका शाखा कार्यालयबाट भुक्तानी हुने भएको हो।

लिटमसको वायरिड दमदार, घर सानदार

काठमाडौँ (कास)- लिटमस केवलले चाडपर्वको अवसरमा ग्राहकलाई लक्ष्य गर्दै ‘वायरिड दमदार, घर सानदार’ योजना ल्याएको छ। योजनाअन्तर्गत ५ भाग्यशाली विजेताले हरेक साता ड्रिल मेसिन, राइस कुकर, एयरकुइस र स्मार्ट वाचजस्ता सामग्री जित्ने मौका पाउने कम्पनीको भनाइ छ। ‘लक्की डुमा सहभागी हुन ग्राहकले न्यूनतम ३५ हजार रुपैयाँसम्मको लिटमस केवल खरिद गरी त्यसको (अनिवार्य) भ्याट बिलसहित लिटमस केवलले वायरिड गरेको घरको फोटो, ग्राहकको नाम, ठेगाना र मोबाइल नम्बर उल्लेख गरी ९८०९१४४५५५ हाव्वाट्स एप वा भाइबर गरी पठाउनुपर्नेछ,’ कम्पनीले विज्ञप्तिमार्फत भनेको छ।

सिटी एक्सप्रेसमार्फत रकम पठाउँदा १० गुणा बढी पाइने

काठमाडौँ (कास)- सिटी एक्सप्रेस मनी ट्रांसफरले दसैँ, तिहार र छठलाई लक्ष्य गर्दै उपहार योजना ल्याएको छ। लगातार ६१ दिनसम्म चल्ने यस योजनामा विदेशबाट रकम पठाउनुमध्ये लक्की ड्रबाट छनोट गरी १० गुणा बढी रकमसम्म प्रदान गरिने कम्पनीले जनाएको छ। ‘सिटी एक्सप्रेसको यो उपहार योजनाअन्तर्गत लक्की ड्रमार्फत हरेक महिना १ जनालाई जनही १ लाख, हरेक साता ५ जनालाई जनही २५ हजारका साथै ६१ दिन लगातार हरेक दिन १०० जना विजेतालाई जनही ५०० रुपैयाँको वालेट टपअप र अन्त्यमा एक जना भाग्यशाली बम्पर विजेतालाई आफूले पठाएको रकमको १० गुणा बढी रकम पाउने अवसर छ,’ कम्पनीले जारी गरेको विज्ञप्तिमा उल्लेख छ।

राजस्वको नियन्त्रणमा डेढ करोडका कपडा

विवाह, चाडबाड र व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि भन्दै साइकल वा मोटरसाइकलमा सामान भित्र्याउँछन् तस्कर

। ऋषिराम पौड्याल (काठमाडौँ)

तस्कारहरूले चाडवाडलाई लक्ष्य गरेर काठमाडौँको बजारमा अवैध रूपमा भारतीय सामान भित्र्याउन सिरहा नाका रोजेको भेटिएको छ। यस नाका भएर भारतबाट पछिल्लो दुई दिनमा अवैध रूपमा फर्न्डे डड करोड रुपैयाँ बराबरको कपडा बरामद भएको छ।

राजस्व अनुसन्धान कार्यालय इटहरीले सशस्त्र प्रहरी बलको सहयोगमा सिरहास्थित माडर नजिकैबाट काठमाडौँ लैजर्दै गरेको ट्रकसहित आइतवार विहान फर्न्डे एक करोडको कपडा बरामद गरेको छ। पछिल्लो समय चोरी-पैठारी हुन थालेको सुगकीका आधारमा प्रहरी परिचालन गरिएको राजस्व कार्यालयका प्रमुख सुंश आचार्यले जनाए। सारी, कुर्ता-सुरवाल, सटिङ-सुटिङलगायत कपडा बरामद गरिएको उनको भनाइ छ। राजस्वको सुराकीका आधारमा गोलबजारस्थित सशस्त्र प्रहरीले कपडाको टुक नियन्त्रणमा लिएको हो।

सिरहाको माडरस्थित एक विद्यालय परिसरको आँपबगैँचा नजिकैबाट शनिवार विहान पनि फर्न्डे ५० लाखको कपडा बरामद गरिएको राजस्व अनुसन्धान विभागका महानिर्देशक नवराज ढुंगानाले जनाएका छन्। यसरी दुई दिनमा करिब डेढ करोडको सामान बरामद

गरेको उनको भनाइ छ। उक्त कपडा पनि वगैँचामा थुपारिएको अवस्थामा फेलापरेको उनले बताए।

दसैँमा भारतीय कपडाको खपत काठमाडौँमा बढी हुने भएकाले खुला सीमाको फाइदा उठाएर चोरी-पैठारी बढेको महानिर्देशक ढुंगानाको दावी छ। सीमा क्षेत्रका व्यक्तिले ससानो परिणाममा यस्ता सामान भित्र्याउने र एकै स्थानमा थुपारेर ठूलो परिमाण बनाउने गरेको प्रारम्भिक अध्ययनले देखाएको पनि उनले जनाए। नेपाल भित्र्याएपछि उक्त सामानलाई व्यवस्थित रूपमा प्याकिङ गरेर सवारीसाधनमा लोड गरेको राजस्व कार्यालयका प्रमुख आचार्यले बताए।

बरामद सामानको नक्कली बिल पनि रहेको उनको भनाइ छ। पूर्व-पश्चिम राजागर्बाट करिब २२ किमि दक्षिणतर्फ रहेको सिरहा भन्सार नाका छलेर खुला बाटो चोरी-पैठारी हुने गरेको उनले जनाए। जिल्लाको करिब ४६ किमि भारतीय सीमामा जोडिएको छ। खुला सीमाका कारण ससानो परिणाममा सामान भित्र्याएर संकलन गर्ने प्रवृत्ति बढ्दो रहेको सिरहाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी राजेन्द्रदेव पाण्डेले बताए। साइकल वा मोटरसाइकलमा विवाह, चाडबाड र व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि भन्दै सामान भित्र्याउने गरिएको उनको भनाइ छ। खुला सीमा लामो भएकाले भन्सारले चाहेर पनि नियन्त्रण गर्न कठिन भएको उनले जनाए।

आधा दर्जन सडक...

‘धेरै आयोजना निर्माणमा चीनले पहिलेदेखि नै सहयोग गर्ने भन्दै आएको हो,’ उनले भने, ‘तर ती आयोजनाको काम अर्ध बढेको छैन। प्रधानमन्त्रीको भ्रमणपछि भने अर्ध बढ्ने आशा जगाएको छ।’ रसुवागढी-स्याङ्गुबेसी सडकको काम अगाडि बढाउने विषयमा

पनि छलफल भएको बताइएको छ। सन् २०१९ नोभेम्बरमै यो सडकको काम गर्न चीनले परामर्शदाता र डेकेदार पठाए पनि अहिलेसम्म केही प्रगति छैन।

कर्णाली राजमार्ग अन्तर्गत कालीकोटको खुलालुदेखि हुम्लाको सिमकोट हुँदै हिल्त्सासम्म २६९ किमि सडकलाई कालोपत्रस्तरमा स्तरोन्नति गर्न चीनसँग प्रस्ताव गरिएको थियो। यसमा पहिलो चरणमा चीन र नेपाल सीमा हिल्त्साबाट सिमकोटसम्मको ९५ किमि खण्डको स्तरोन्नति गर्नेबारे समन्वयारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको हो। दोश्रो चरणमा कालीकोटको खुलालुदेखि हुम्ला सदरमुकाम सिमकोटसम्म कालोपत्रस्तरमा स्तरोन्नति गर्न प्रस्ताव गरिएको छ। कैलालीको बुटिया डोटीको दिपायल बम्फाङको चैनपुर हुँदै ताक्लाकोट जोड्ने सडक निर्माणमा पनि चीन सरकारसक देखिएको सचिव शर्माले बताए।

यो सडकको रेखांकन भइनुसकेकाले निर्माणको काम तत्कालै कार्यान्वयनमा जान भने समस्या रहेको भौतिक मन्त्रालय स्रोतले जनायो। कर्णाली राजमार्गमा अहिले नेपाली सेनाको सहयोगमा हुम्ला सदरमुकामलाई राष्ट्रिय सडक सञ्जालमा जोड्ने गरी ट्याक खोल्ने काम जारी छ। कोशी राजमार्गअन्तर्गत खाँदबारी-किमाथांका सडक निर्माणमा पनि चीन सहयोग गर्ने तयार देखिएको सचिव शर्माको भनाइ छ। उक्त राजमार्गको १४ किमि

खण्डको काम सेनालाई दिएर ट्याक खोल्ने काम जारी छ।

चीन सरकारको अनुदान सहायतामा विस्तार गर्न लागिएको चक्रपथ दोस्रो खण्ड (कलंकी-वसुन्धरा) खण्ड विस्तारको काम अर्कै सुरु हुन सकेको छैन। ‘चक्रपथ विस्तारमा ढिला भएकाले हामीले छलफलमा कुरा उठाऔँ,’ सचिव शर्माले भने, ‘यसलाई छिटो अर्ध बढाउन चीन तयार छ।’ यसको डिजाइनको काम सकेर छिट्टै ठेक्का आह वान गरिने उनले सुनाए। अहिलेसम्म यसको डीपीआर नै तयार भएको छैन। भौतिक मन्त्रालयले गत फागुनमै डीपीआरको काम थालिएको जनाएको थियो। अहिले कलंकीदेखि सीतापाइलासम्म चार लेन र सीतापाइलादेखि चक्रपथ खाण्डमा दुई लेन सडक छ। अब यस सडकलाई ढ लेनमा विस्तार गर्न लागिएको हो। चीनसँग सन् २०१८ मा भएको जीटूजी सम्झौतामा भने वसुन्धरासम्म मात्र सडक विस्तार गर्ने उल्लेख छ। सोहीअनुसार चीनले कलंकीदेखि वसुन्धरा कल्मंटसम्मको ८.२ किमि खण्डको मात्रै काम गर्ने भएको हो। यसअर्ध चक्रपथ विस्तारको पहिलो खण्ड कोटेश्वर-कलंकी सडकको चीनले नै ढ लेनमा विस्तार गरिदिएको थियो। चीनले ढ लेनमा विस्तार गरेर ०.७५ माघमा नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गरेको थियो, जसको दूरी १०.३९ किमि छ।

नेपाल स्टक एक्सचेन्ज				
१४ असोज २०८० को कारोबार				
कठपजीको नाम	अधिल्लो दिको मूल्य	अग्लिम मूल्य	कारोबार संख्या	कुल कारोबार
युनिलिभर नेपाल	३५४४४	३५०६०.१	३०	३
राष्ट्रिय बीमा कम्पनी	१४२३०	१३९००	७५७	४८
राष्ट्रिय बीमा कम्पनी प्रोमोटर सेयर	१३७९४	१२२४४	८०	७
साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन	५४८२	५३८९	३४४३	९३
विशाल बजार कम्पनी	३७८५	३६६५.१	१५८	१०
सिटिजन इन्भेस्टमेन्ट ट्रस्ट	१९९८	१९८४	९०१३	२९१
आलनिर्भर लघुवित्त	२००५	१९८२	३४५	२७
हिमालयन डिस्टिलरी	१९७३	१९६९	१०८६४	३०८
महिला लघुवित्त	१८४९	१८००	४४३	२७
नेरुङो समृद्ध लघुवित्त	१७९५	१७५०	१००४	५१
जिवन विकास लघुवित्त	१४०२	१३९५.५	१९६०	९६
लाइफ इन्श्योरेन्स को.	१४११.१	१३९३.९	२३७१	३८
फरवाई माइक्रोफाइनान्स	१३००	१२६०	४८५९	१०१
उपकार लघुवित्त	१२७५	१२३५	२०१	१६
चन्द्रागिरी हिल्स	१२०२	११९८	३७६४	१०१
जाल्पा सामुदायिक लघुवित्त	११२५	११३०	१७८९	५८
युनिक नेपाल लघुवित्त	११३५	११२८.५	१००२	७९
बीपीडब्लू लघुवित्त वित्तीय संस्था	११३५	१०९५	३८५	३२
नेसनल लघुवित्त	१११५	१०९३.३	३६७९	५४
स्वामिमान लघुवित्त	११७४	१०६४	४६४	२२
आईसीएफसी फाइनान्स डिसेम्बर २०८३	१०४०	१०२१	१००	१
सीवाईसी नेपाल लघुवित्त	१०५१	१०२०	८४६४	१७६
सीईडीबी हाइड्रोपावर	१०३२.९	९९६	६२७५	१२१
सपोर्ट माइक्रोफाइनान्स	९८०	९९०	२५	२
डिमेक लघुवित्त	९६०	९५१	१२३१६	१९३
ग्लोबल आईएमई लघुवित्त	८९४.९	८४८	२६२१	८६
सुजनशील लघुवित्त	९७०	९७०.४	९२८	४२
नेपाल एसबीआई बैंक डिसेम्बर २०८३	९२६.२	९३०	३५	२
साना किसान विकास लघुवित्त	९०४	९०४	८१०२	१२४
सिमिल बैंक डिबन्बर २०८८	९०२.५	९०२.८	१००	४
ग्राइम डिसेम्बर २०८८	८८.१	८९६	७०	४
जनउत्थान सामुदायिक लघुवित्त	८२०	८२१.१	४१०	१८
मन्जुश्री फाइनान्स डिसेम्बर २०८५	८६२.३	८६६.५	२५	१
नेपाल दूरसंचार कम्पनी	८६५	८५२	७६६५	१८६
मान्जुन इन्जनी नेपाल	८६०	८४४	९८७	४२
नेको इन्श्योरेन्स	८५७	८४३	९०४७	११७
नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैंक डिसेम्बर २०८४	८३०	८२५	२५	१
इमर्जिड नेपाल लि.	८७०	८२५	२३०३	६०
कालिञ्जोक दर्शन लि	८३९	८२१	२८३५	११०
कुश्ली बुखारी सल हड्डो	८३४	८०५.१	८४७	४२
माडुली लघुवित्त	८०३	८००	१६०	४
स्वावलम्बन लघुवित्त	८१०	७९९	१०३६०	५७
नेपाल इन्श्योरेन्स	८१०	७९८	११०२९	८३
सुधाम पावर लि.	८४२	७९६	४०१५	१७६
उन्नति सहकारी लघुवित्त	७७६.६	८८५	१९४	१५
ग्लोबल आईएमई डिसेम्बर २०८६/८७	७७१	८८५	२०	१
लक्ष्मी बैंक डिसेम्बर २०८८	७७२.१	७७२.२	२५	१
सामुदायिक लघुवित्त	७७०	७६९.५	८४	९
एनआइसी एसिया बैंक	७७०.४	७६५	१२२३१३	१२२०
एनएलजी इन्श्योरेन्स	७७७	७६५	४३५४	४४
डिप्रोस लघुवित्त	७७२.९	७७७.९	३८५९	६३
मिथिला लघुवित्त	७९९.६	७५६	१०८१	१७
रूक जलविद्युत	६६२.१	७५०	४७५	२९
शिखर इन्श्योरेन्स	७६०	७४७	६१४३	८७
वेन नेपाल लघुवित्त	७४०	७३६	२७०	११
तारागाउँ रिजेन्सी होटेल	७४३	७३१	५८२७	५४
सिद्धार्थ डिमिपिप इन्श्योरेन्स	७३१	७२८	४०७५	७१
ओरेन्टीयल होटेल्स	७३७	७२५.७	८०८८	४९
हिमाचल लघुवित्त	७४२	७०८.९	१२३८८	१६६
किसान लघुवित्त	७१९.५	७०८.६	१८१	८
सारगरथा लुम्बिनी इन्श्योरेन्स	७०९.५	७०२.३	९४२८	८८
गणपति लघुवित्त	७१४	७०१	१४	१
गुप्त लघुवित्त	७०२	६९९	१७०	९
लक्ष्मी लघुवित्त	७०६.८	६९०	५९०	१३
आशा लघुवित्त	७०५	६८७	१७६६	७९
प्रभु इन्श्योरेन्स	६८७	६७९.९	९६७१	५२
एसियन लाइफ इन्श्योरेन्स	६८५.८	६७३	१७४३०	११४
नेपाल लाइफ इन्श्योरेन्स	६८२.१	६७१.६	२६७७३	३१०
नेपाल रिइन्श्योरेन्स	७७८.२	६६८	२८१७९	१७७
स्वरोजगार लघुवित्त	६८७	६६५	१८७९८	२५
मानुसी लघुवित्त	६६२	६५५.८	६६०	२२
एनआइसी एसिया लघुवित्त	६६७	६५५	५४६३	११६
फस्ट माइक्रोफाइनान्स	६६५.१	६५४	१५४८८	१११
समता घरेलु लघुवित्त	६४२.६	६४०	६२७	२०
मनकामना स्मार्ट लघुवित्त	६५०	६४०	८३४	३५
अभियान लघुवित्त	६५०	६३१	२७४१	११४
सिटी होटल लि.	६४५	६२८.८	१२२५८	२७१
सूर्योदय ओमी लघुवित्त	६४४.९	६२६	१२५९	३५
धौलागिरी लघुवित्त	६४३.५	६२५	३६७	३३
सावना लघुवित्त	६३९	६२४	६८०	२१
इन्फिनिटी लघुवित्त	६५०	६२१	११७८	३३
निर्धन उद्यान लघुवित्त	६२८.१	६२०	८१२६	३३
सबैको लघुवित्त	६२९	६१७.८	१३१	११
मिर्मिरे लघुवित्त	६३६	६१४	११००	१५
कालिका लघुवित्त	६५०	६१३	१०३५	२६
नेरुङे लघुवित्त वित्तीय संस्था	६१५	५९८	२१११	३१

कुल कारोबार मूल्य : १.८३०,४८,७४३.११

सेयर संख्या : ६,७२३,४००

कारोबार संख्या : ८२,८००

नेसे : १.९७१११०(१.६५) ▼

रोयल इन्फिल्डको हन्टर हेरिटेज राइड

काठमाडौ

